

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Henn Uuetoa

**Praktikakogemus noorajakirjanike karjäärisuundumuste mõjutajana
TÜ ja TLÜ ajakirjandustudengite näitel**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Ragne Kõuts-Klemm, PhD

Tartu 2022

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. TÖÖ TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	5
1.1 Praktika kasu tudengile, ülikoolile ning tööandjale	5
1.2 Akadeemiline ajakirjandusharidus ja selle suhe tööturuga	6
1.3 Praktika roll ajakirjandustudengite karjäärivalikutes	8
1.3.1 Tudengite rahulolu sooritatud praktikaga	9
1.3.2 Ajakirjandustudengite soov õpingute järel ajakirjanikuks saada	10
1.4 Ajakirjandushariduse ja tööturu suhe Eestis	11
2. TÖÖ EESMÄRK JA UURIMISKÜSIMUSED	14
2.1 Uurimisküsimused	14
3. MEETOD JA VALIM	15
3.1 Valim	15
3.3 Intervjuu	18
3.4 Intervjuude analüüs	20
3.5 Meetodi kriitika	21
4. UURIMISTULEMUSED	23
4.1 Töökoha valimine praktikaks	23
4.3 Puudujäägid praktika sooritamisest	28
4.4 Praktika edasine mõju ajakirjanduskarjäärile	32
4.5 Hinnangud praktika sidususele ülikoolide õppekavaga	36
4.6 Intervjueeritavate soovitusel praktikale suundujatele ning ülikoolile	41
4.6.1 Praktikantide soovitusel ülikoolile	41
4.6.2 Soovitused tulevastele praktikantidele	43
5. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	48
KOKKUVÕTE	53
SUMMARY	55
KASUTATUD KIRJANDUS	57
LISAD	62
Lisa 1. Intervjuukava	62
Lisa 2. Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks	64

SISSEJUHATUS

Ülikooli ajakirjandust õppima asudes polnud ma kindel, kas soovin spetsialiseeruda ajakirjanduse või kommunikatsiooni suunale. Suheldes kaastudengitega arutasime korduvalt kummagi suuna eeliseid ning puuduseid ja püüdsime mõista, kumb kallak kellelegi sobilikum näib. Enamik meie kursusest asus õppima kommunikatsiooni ning minuga koos 20 tudengit ajakirjandust ning neistki olid selle mitmed kõrvalerialaks valinud. Seejuures oli vaid üksikutel välja kujunenud kaugem siht, kellena nad ajakirjandusmaastikul töötada soovivad.

Mina taipasin teisel õppeaastal praktilise ajakirjanduse õppeaine esimese osa järel, et soovin praktika sooritada Tartu Postimehes. Seda seetõttu, et mul oli õnnestunud seal avaldada kolm praktilise ajakirjanduse kirjutavas osas koolitööna valminud uudislugu ning leidsin seeläbi, et teadmata päris täpselt oma karjäärieelistusi, näib mõistlik alustada kirjutavast meediast. Et paljudel teistel niivõrd kindlat eelistust ei olnud, vaid otsus langetati ehk isegi juhuslikult, tekkiski mul idee uurida, kuidas kohustuslik eriala praktika ajakirjandustudengite karjäärivalikuid mõjutab. Konkreetsemalt soovisin tööga välja selgitada nii ajakirjanduse eriala tudengitelt kui ka vilistlastelt, kuidas mõjutas sooritatud kohustuslik ajakirjanduspraktika nende edasisi karjäärivalikuid- ja eelistusi ning teha soovitusel muudatusteks praktikakorralduses ja praktikale suunduvatele üliõpilastele.

Otsustasin oma töös keskenduda ainult ajakirjanduse suunale üksnes seetõttu, et olen ise sooritanud vaid ajakirjanduspraktika ning seega oman sellest valdkonnast paremaid teadmisi ja oskan lihtsamini mõista intervjuueeritavate ajakirjanduse, kui kommunikatsiooni kogemusi. Ühtlasi võimaldas antud kitsendus olla konkreetsem ning põhjalikum, sest käsitledes nii ajakirjanduse kui kommunikatsiooni praktikakogemusi, on oht, et valim oleks liiga suur ning seeläbi töö järeldused liiga pinnapealsed.

Varasemalt on noorajakirjanike töökogemusi ning eelistusi uuritud mitmes välisriigis. Näiteks leidsid 40 Austria noorajakirjanikuga läbi viidud süvaintervjuude põhjal Daniel Nölleke ja teised (2020), et enamik vastanuid on olnud pettunud, et nad pole saanud tööalaselt teha soovitud mahus iseseisvaid otsuseid. Kuigi ka Eestis on ajakirjandustudengite praktikakogemusi uuritud, ei leidnud ma Eestis tehtud töid, mis uuriksid praktika võimalikku mõju karjäärile. Seeläbi võiks antud uurimus pakkuda sisendi nii ülikoolidele, tudengitele kui ka ajakirjandusvaldkonna tööandjatele, sest mõistes paremini üliõpilaste ootusi ning tajudes erinevate ajakirjandusorganisatsioonide iseärasusi, saab tudeng oma eriala ning karjääri suuna hõlpsamini kujundada.

Oma töö andmete kogumiseks viisin läbi 17 poolstruktureeritud intervjuud praegu ülikoolis õppiva tudengi ning lõpetanuga, kes ei ole kohustuslikku erialast praktikat sooritanud hiljem kui 2018. aastal. Keskendun oma töös vaid kohustuslikule praktikale seetõttu, et see on eriala omandamise üks tingimustest. Samuti, et kohustuslik praktika sooritatakse üldjuhul teise õppeaasta järel, võib eeldada, et praktikale suunduv tudeng on selleks ajaks omandanud peamised eriala teadmised. Seeläbi leian, et intervjuueeritavate vastused näiteks praktika ja õppetöö sidususe kohta võiksid olla põhjalikumad ning kogemused mitmekülgsamad, kui näiteks esimesel õppeaastal vabatahtlikul praktikal käinud üliõpilasel.

Antud ajavahemiku olen valinud seetõttu, et kogu töö valim ei piirduks 2019. aasta kevadest alguse saanud pandeemiaga. Seda seetõttu, et koroonaviirus on mõjutanud paljude ettevõtete tööstruktuuri ning näiteks 2021. aasta suvel, mil sooritasin Tartu Postimehe toimetuses ajakirjanduspraktika, töötas seal enamik kollektiivist enamjaolt kodust. Seega saab pandeemiat vaadelda kui eriilmelist perioodi, mille eraldiseisvalt analüüsimine antud uurimuse raames ei pruugi piisavalt mitmekülselt peegeldada tudengite võimalikke kogemusi ning ootusi. Sellest tulenevalt leian, et tasakaalu toomiseks ning nii-öelda tavapärase olukorra kirjeldamiseks oli vajalik ajavahemikku pikendada pandeemia eelse ajani.

Bakalaureusetöö teoreetilises osas toon esmalt välja praktikate olemuse ning nende rolli erialaõpingute seisukohalt. Ühtlasi kirjutan sellest, kas ja kuivõrd ühilduvad omavahel akadeemiline ajakirjandusharidus ning tööturg. Seega juurdlen selle üle, kas ajakirjandusharidus peaks olema praktilisem. Samuti toon välja varem antud teemal välismaal läbiviidud uuringud ning nende järeldused. Viimaks tutvustan teooria osas Eesti meediamaaastiku olemust.

1. TÖÖ TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Käesolevat peatükki alustan ülevaatega, millist rolli omab õppetöös praktika ning tutvustan selle kasulikkust ülikoolile, tööandjale ning eelkõige õppijale. Samuti toon lühidalt välja, millised on erinevused kutse- ja kõrghariduse vahel. Sellele järgnevas alapeatükis selgitan, milline näib olema akadeemilise ajakirjandushariduse suhe tööturuga. Lisaks võrdlen ning analüüsin peatükis erinevate riikide ja uuringute kogemusi ning annan seeläbi ülevaate praktikantide kogemustest ning sellest, mida on leitud selle kohta, kuidas praktika sooritamine mõjutab õppurite edasisi karjäärivalikuid. Teooriaosa lõpus esitan lühikirjeldusena ülevaate, milline on konkreetsemalt ajakirjandushariduse suhe tööturuga Eestis.

1.1 Praktika kasu tudengile, ülikoolile ning tööandjale

Antud bakalaureusetöö üks võtmetermineid on ajakirjandustudengite praktika ning sellega seotud kogemuste uurimine töö empiirilises osas. Susan M. Taylor on kirjeldanud (1988), et praktikad on üldiselt defineeritud kui üliõpilase struktuurne ja karjääriga relevantse töö kogemine enne akadeemilise õppeprogrammi lõpetamist. Ajakirjanduses on uudiste praktika olnud peamiselt meetod enne professionaalsesse ajakirjandustööle asumist koguda praktilisi kogemusi (Madison, 2014). Et Eesti ülikoolides on ajakirjanduse õppimise puhul tarvilik läbida kohustuslik praktika erialasel töökohal ehk ajakirjaniku ametis (vt. lähemalt lk 11), lähtun siin töös nii Tayloriga kui Madisoni definitsioonist. Seega saab antud juhul lähtuda praktikast kui tudengi tehtud ajutisest ajakirjanduslikust tööst, kus tema tööülesanded on otseselt seotud ajakirjandusega. Seda, kas tudengite töö oli selleks piisavalt erialane ning piisav, on hinnanud ülikoolid ning nii saab töö tegemisel lähtuda teadmisest, et üliõpilane on ajakirjanduspraktika eest saanud kas positiivse hinde või arvestuse.

Jake Murdoch ja Jean-Jacques Paul on välja toonud (2007), et praktikad omavad õppetöös suurt kasutegurit, sest uurimuste tulemused on näidanud, et õpitu praktiseerimine on arendanud tudengite käitumist, nende manuaalseid oskusi ning üleüldisi teadmisi. Samuti on Blinder ja teised leidnud (2015), et praktika sooritanud üliõpilastel on positiivne ehk kiirem mõju tööotsingute kestusele, sest neil on välja kujunenud suurem kontaktvõrgustik ning paremad oskused.

Näiteks on praktikate mõju tööotsingute ja rahulolu kohta uuritud Lõuna-Koreas, kus valimi moodustasid nii vabatahtlikul kui ka kohustuslikul praktikal käinud, kuid ka vastava töökogemuseta ülikooli lõpetanud tudengid. 971 uuringus osalenust oli praktika sooritanud 435 tudengit, kellest 255 tegi seda kohustuslikus korras ning 180 vabatahtlikult (Jung ja Lee, 2016). Oma töös leidsid nad, et koguni 315 vastanut olid peale ülikooli lõpetamist asunud ametisse töökohal, kus sooritasid oma erialase praktika, ning et praktika sooritanutel oli tööotsingute kestus praktikal mittekäinutega võrreldes lühem (samas). Näiteks Leonard ja teised on ka välja toonud (2015), et kuigi valdkondades nagu poliitika ja kunst võivad praktikavõimalused piiratumad olla, on sealgi praktika parim viis pikaajaliseks tööhõive kindlustamiseks.

Ühtlasi on Hiina ettevõtja ja praktikaprogrammi eestvedaja April Chan ühes uurimuses välja toonud (Wen, 2010), et praktika omab positiivset mõju mitte ainult tudengile, vaid ka institutsioonile ning koolile. Ta tõi välja (samas), et ühest küljest võimaldab praktika õppuril päris töökohal n-ö kätt praktiseerida ning saada tehtud tööle tagasisidet, aga seeläbi saavad ka ülikoolid vajadusel oma õppekava muuta ning ettevõtted innovaatilisi ideid ja „uut verd“ leida. Veel on leitud, et tänu praktikandi palkamisele ei pea tööandja kulutama raha õppeprogrammidele ning värvatu treenimisele, sest praktika sooritanul on töökogemus antud ettevõttes juba olemas (Holyoak, 2013). Sellest tulenevalt võib eeldada, et ajakirjanduse kohustuslik praktika täidab ka Eestis üliõpilase eriala omandamisel olulist rolli ning võib tudengile edasiste karjäärivalikute tegemisel kasuks tulla. Sellega ühes, nagu tõi välja Chan, võib praktikant anda sisendi kas õppekava muutmiseks ülikoolile või võimaldada uusi töövõtteid uudistetoimetusele.

1.2 Akadeemiline ajakirjandusharidus ja selle suhe tööturuga

Varasemalt on järeldatud, et suurema tõenäosusega leiavad peale mistahes eriala omandamist töökoha mitte kõrghariduse, vaid kutsekraadi omandanud õppurid (Ryan, 2001; Wolter ja Ryan, 2011). Wolter ja Ryan (2011) leidsid oma töös, et tihtipeale on kutsekoolide eelis see, et neis pakutakse õpilasele n-ö kasutusvalmis oskusi, mis lihtsustavad lõpetanute üleminekut koolist töökohale. Ryan kirjutas (2001), et kutsekooli lõpetanute hõlpsam tööle asumise eelis peitub eelkõige just praktikaprogrammides. Seega saab öelda, et praktikapõhine õpe võib tagada kiirema ja sujuvama töökoha leidmise võrreldes teooria-põhisema õppe läbinud kõrgharitudetega.

Samas on osad uurijad tõdenud, et kui kutseõppuritel on tööturul varajane eelis, kaob see karjääri kulgedes (Krueger ja Kumar, 2004; Hanushek jt, 2016; Golsteyn ja Stenberg, 2015). Oma rahvusvahelises kohortuuringus leidsid Hanushek ja teised (2016), et kuigi akadeemilise haridusega noorematel on võrreldes samaealiste kutseharitutelega halvemad töötingimused- ja võimalused, siis vanemas eas on paremad väljavaated tööd leida just kõrgharitudel. Nad järeldasid (samas), et kutsekoolis omandatud ametipõhised teadmised kaotavad seega kiiremini oma väärtuse, mis läbi vähenevad kutseharitute töövõimalused hilisemas eas. Krueger ja Kumar (2004) väidavad, et säärane oskuste n-ö vananemine ja tööturu eelise kadumine ajas tuleneb eelkõige arenenud riikide kiiretest tehnoloogilistest muutustest. Golsteyn ja Stenberg (2015) leidsid näiteks 1978-2011 aastatel kogutud registriandemete põhjal, et seesugune konkurentsivõime pöördumine toimub meestel umbes 45-aastaselt ning naistel ligi 36-aastaselt.

Võrreldes omavahel konkreetsemalt ajakirjandusharidust ning selle sidusust tööturuga, on uurijad leidnud, et eriala õpetamisel tuleks teoreetilise õppe kõrval tudengitele senisest enam selgitada meediamaastikku ning tutvustada spetsiifilisemalt ajakirjaniku töö olemust (Skinner jt, 2001; Hallin jt, 2021). Näiteks Hallin jt (2021) kirjutasid, et ajakirjanduse õppetöös tuleks keskenduda laiamale meediasüsteemile kui kontekstile, kus rolli ei mängi vaid ajakirjaniku teadmised uudisteksti kirjutamisel, vaid ka näiteks toimetuse kultuur, ühiskonna kui turu surve ning suhted allikatega. Lisaks, nagu leidsid Vasilendiuc ja Sutu (2020) Bukaresti ülikoolis üheksa aasta pikkuse longituuduuringu käigus, on tööandjatel suurenenud nõudlus reporterite järele, kes oskavad uudiseid kirjutada veebi ning muuhulgas postitada neid sotsiaalmeediasse ja mobiilplatvormidele. Uuringus paluti osalejatel esees arutleda, mis on ajakirjanikuks olemise eeldused ning analüüsi käigus selgus, et juba ajakirjandusmaastikul töötavad tudengid olid oskuste hindamisel pragmaatilisemad ja tööandjate ootustele sarnasema diskursusega kui vähem kogenud tudengid (samas). See tähendab, et tööandjad ootavad ajakirjandustööle sisenejatelt mitmekülgseid teadmisi tehnoloogiast ja põimitud erialasi oskusi. Hallin jt leidsid (2021), et kasuks tuleks, kui tudengitele ajakirjaniku tööd läbi konkreetsete toimetuste tutvustada.

Ka juba 2001. aastal USAs läbi viidud uuringus leidsid autorid (Skinner jt), et ajakirjandushariduses on liiga suur rõhk iseseisval ning üldiste sotsiaalteaduste õppimisel, mis ei võimalda tudengil piisavalt mõista ajakirjanduse töö olemust ja uudiste tootmist. Seevastu on Roosioja (2007) oma bakalaureusetöös märkinud, et kõrghariduse eesmärk ei saa olla ainult kutseoskuste õpetamine, vaid

arendada ka õpilaste kriitilis-analüütilist mõtlemist, mis on ajakirjaniku töös olulise tähtsusega. Teoreetilise kallakuga õppe kasulikkust tõdesid ka Greenbergi (2007) uuringus osalenud, kes tõid välja, et laialdasem teooria võimaldab näiteks oma tööd kriitilisemalt hinnata ning soodustab süvaõpet. Siiski tõid uuritavad ohuna välja, et liigne teooria-põhine õpe võib vähendada tudengite entusiasmi õppida (samas). Leidmaks praktilise ja teoreetilise õppetöö vahel tasakaalu, on Adhikary (2002) kirjutanud, et tähtsat rolli mängivadki ajakirjandushariduses eriti just meediamajad, kes tööks kohandatuid kursusi võiks pakkuda.

Sisuliselt saab antud tööde põhjal järeldada, et kuigi kutsekoolidega võrreldes pakub teoreetilisem ning mitmekülgsem õpe hilisemas eas tööturul eelise, võib vähese praktilise õppe osakaal ajakirjandushariduses põhjustada selle, et lõpetanul võib puududa aimdus antud töökohal töötamisest. Rahulolematust hariduse ning ajakirjandusliku töö sidususe vahel tõdesid ka 40 Austria ajakirjanikuga süvaintervjuu teinud Nölleke jt (2020), kes leidsid oma töös, et eriti noorajakirjanikud tunnistasid, et tegelik ajakirjanduslik töö ei vastanud nende ootustele, sest nad said oma töös teha liiga vähe iseseisvaid otsuseid. Siinkohal tekib küsimus, kas selline n-ö reaalses töös pettumine oleks välditav, kui teooria ja praktika oleksid põimitumad.

Arvestades, et tööde autorid on leidnud, et teooria abil võib õppur oma töösse kriitilisemalt ning süvitsiminevamalt suhtuda, omab ülikoolidele omane teooria-põhisem õpe teatud kasutegureid. Olgugi, et seeläbi on oht, et väheneb tudengite motivatsioon õppida, võib säärane õppemeetod lõpetanutele tööturul kasuks osutuda. Siiski näib, et seejuures on oluline säilitada praktiline õpe ning koostöö tööandjatega, kes praktilist õpet suunata võiksid.

1.3 Praktika roll ajakirjandustudengite karjäärivalikutes

Käesolevas peatükis tutvustan ja võrdlen välisriikide uuringute tulemusi ajakirjanduspraktikate ning nende kogemuste kohta õppurite jaoks. Esmalt annan peatükis ülevaate, mida on varasemalt leitud selle kohta, kuivõrd rahul on ülikoolide praktikandid oma sooritatud praktikaga olnud. Seejuures toon välja, mida on autorid leidnud, mis iseloomustab üldse edukat praktikat. Seeläbi esitan ettepanekud, mida on tudengitele soovitatud, et nende praktika oleks neile võimalikult kasulik. Leian, et selline lähenemine loob hea võimaluse töö empiiriliste andmete analüüsimiseks.

Lähtudes esiteks enda ülikooli kogemusest, vähenes teisel aastal kaastudengite arv, kes soovisid spetsialiseeruda ning seejärel töötada ajakirjanduse suunal. Sellest tulenevalt annan peatükis aimduse sellestki, kuidas muutuvad ajakirjandustudengite karjäärieelistused läbi ülikooli. Käesoleva peatüki lõpetan kirjeldava ülevaatega Eesti ajakirjandusmaastikust, kus tutvustan, kui palju on üldse hinnanguliselt Eestis ajakirjanike.

1.3.1 Tudengite rahulolu sooritatud praktikaga

Nagu leidis oma bakalaureusetöös Kristi Luha (2015), tõdesid nii bakalaureuse- kui magistriastme ajakirjandustudengid, et ülikooli tugi praktika sooritamise ajal on hea, kuid eelkõige nentisid bakalaureuseastme üliõpilased, et saadav tagasiside võiks olla suurem. Näiteks, kuigi üliõpilane koostab praktika sooritamise järel praktikaaruande, ei jõua tema kogemused ja soovitusel paljude tulevaste praktikantideni, kes selle najalt ootusi suunata oskaksid (samas). Seega näib, et vähemalt mõne aasta eest oli just bakalaureuseastme tudengitel ebakindlus praktika osas suurem.

Võrdlemisi vähe on aga töid, mis selgitaksid, mis rolli kannavad ajakirjanduspraktikad noorajakirjanike edasises karjääris. Siiski on näiteks Wen oma uurimuses järeldanud (2010), et praktika edukuse määravad ennekõike selle sooritaja isikuomadused nagu tahe ja positiivne suhtumine, alles siis organisatsioonilised tegurid nagu praktikandi akadeemiline ettevalmistus.

Muuhulgas on järeldatud, et vabatahtlikul praktikal käinud tudengitel näis antud töökogemuse järel olema eelis tööotsingute pikkusele ning kohustuslikus korras praktika sooritanutel suurem rahulolu praeguse ametiga (Jung ja Lee, 2016). Autorid arvasid (samas) selle põhjuseks olevat asjaolu, et kohustusliku praktika sooritanud üliõpilastel on üldjuhul konkreetsemad tööülesanded ning kvaliteeti võib samuti tõsta koostöö ülikoolide ja ettevõtete vahel. Filipiinidel ellu viidud uurimuses tõdesid töö autorid tööandjate tagasisidest, et mida paremini on ülikooliõpilased talletanud õpitu klassiruumist ning mida aktiivsemalt nad õppetöös osalevad, seda paremini läheb neil ka erialasel praktikal (Opiniano jt, 2021). Seega ei saa välistada näiteks, et ajakirjandustudengite rahulolu sooritatud erialase praktika või näiteks konkreetse toimetuse osas suureneks, kui nende teoreetilised teadmised erialast oleksid laialdasemad. Selline paistab olevat ka tööandjate eelistus, sest Eveliis Eek leidis oma magistrیتöös (2013) Eesti ja naaberriikide näitel, et hea ajakirjanik peab omama omapoolset initsiatiivi, leidma häid ideid ja olema hea analüüsivõimega. Eriti kehtib see veebiajakirjanduses, kus

tööandjate hinnangul on tarvilik mitte ainult oskus tõlkelugusid teha, vaid püüelda mitmekülgsema ja n-ö huvitavama sisu poole (samas).

Osad uurijad on aga leidnud, et praktika edukuse määrab ennekõike töö otsimise kestus pärast hariduse omandamist (Blinder jt, 2015; Klein ja Weiss, 2011). Seda, et praktika sooritamine võiks lühendada töö leidmise kestust, on leidnud ka Jung ja Lee (2016). Nende hinnangul (samas) järgnevad praktika edukuse määratlemisel töö otsimise kestusele töötasu ning alles siis isiklik rahulolu tööga, mida mõjutavad näiteks töötingimused, tööülesannete olemus ning tööandja autonoomia.

Seejuures on Wen oma töös (2010) välja toonud kolm soovitus, kuidas üliõpilased saaksid oma praktikat maksimaalselt ära kasutada:

1. *Valmista end enne praktikale minemist ette. Peamised teadmised valdkonna tööst loovad paremad võimalused rakendada õpitud teooriad raamatutest või loengutest, mis seeläbi karjäärioskusi võivad arendada ja tugevdada.*
2. *Suhtu praktikasse positiivselt. Praktikale tuleks seada realistlikud ootused, et ette näha raskusi ning isegi igavust. Praktikale tuleks käsitleda kui õppimisvõimalust ja kui päris tööd.*
3. *Ole praktiliselt produktiivne. Võta initsiatiiv, et küsida ülesandeid, küsimusi ning tagasisidet. See on eriti kasulik, kui juhendaja ei paku piisavalt võimalusi, sest siis on see ainus võimalus tähendusrikkalt mõista töö olemust väljaspool selle monotoonseid ülesandeid.*

1.3.2 Ajakirjandustudengite soov õpingute järel ajakirjanikuks saada

Seda, et ajakirjandushariduse omandamine mõjutab õppurite edasist käekäiku tööturul, on tõdenud mitmed autorid. Näiteks leidsid Hanusch ja Mellado (2014) oma uurimuses, et mida kauem on üliõpilased erialast ajakirjandust õppinud, seda suurem on nende soov asuda tulevikus ajakirjanduslikule tööle valvekoera rollis. Seevastu Mellado ja Scherman (2017) tõdesid oma töös, et iga järgnev õppeaasta bakalaureuse õppetöös suurendas võimalust, et tudeng soovib töötada suhtekorralduses või õppe-ja teadustöö valdkonnas (2017). Ka Tšiilis tehtud üliõpilaste tööootuste uurimuses selgus, et kui esimesel aastal olid 73,2% üliõpilastest kindlad, et nende soov on töötada ajakirjanduse suunal, kukkus sama näitaja viienda aasta lõpuks 50-ni (samas). Sarnaste tulemusteni

jõuti ka Suurbritannias, kus ajakirjanikuna tööle asumisest oli kindel 75% ülikooli astunud ning 53% ülikooli lõpetavast ajakirjandustudengist (Hanna ja Sanders, 2007).

Varasemalt on Eestis ajakirjandust õppivate üliõpilaste motivatsiooni erialal töötada uurinud oma magistritöös Mihkel Lendok (2012), kes oma töö tulemustes leidis, et koguni 43% bakalaureuseastme üliõpilastest polnud kindlad, kas nad peale hariduse omandamist ka ajakirjanikuna töötada soovivad.

Välja on tulnud seegi, et üliõpilased, kes ajakirjanikuks saada soovivad, on seda eelistanud peamiselt seetõttu, et nad leiavad endal olevat selleks sobivad isikuomadused (Hanna ja Sanders, 2007).

Ühtlasi on Suurbritannias ja Hollandis kolmeaastase longituuduuringu läbi kummagi riigi juhtivate ajakirjandust õpetavate ülikoolide ajakirjandustudengitelt uuritud, kas nad tajuvad end olevat pigem muutuste agentidena, kes soovivad ajakirjanduse piire nihutada, või tahavad nad järgida traditsioonilisi ajakirjanduse norme (Broesma ja Singer, 2020). Autorid leidsid (samas), et tudengite soov ajakirjanduse piire nihutada langes kolme aasta jooksul Hollandis 58,3 protsendilt 16,7-le ning Suurbritannias püsis see läbi aastate ligi 60% ringis. Hanna ja Sanders (2007) on aga välja selgitanud, et Suurbritannias on eelistused välja kujunenud ka sooti, sest näiteks meeste seas on populaarsem spordiajakirjandus ning naised on eelistanud n-ö kollasemat ajakirjandust.

Kahjuks on antud andmete põhjal paikapanevaid järeldusi raske teha ning näib, et õpimotivatsioon ja erialased suunaelistused võivad riigiti suuresti erineda. Samuti võib siinkohal rolli mängida ülikoolide õppeprogrammide ülesehitus. Küll võib öelda, et ülikooli jooksul pigem väheneb õppuri huvi töötada just ajakirjanduse valdkonnas. Seevastu võib eelistus kalduda suhtekorralduse või kommunikatsiooni poole, mida saab Eestis õppida nii Tartu kui Tallinna Ülikoolis.

1.4 Ajakirjandushariduse ja tööturu suhe Eestis

Ajakirjandust saab Eestis kõrgharidusena omandada Tartu Ülikoolis ajakirjanduse ja kommunikatsiooni erialal ning Tallinna Ülikoolis ajakirjanduse erialal. Kummaski ülikoolis tuleb sisseastumiseks sooritada erialakatse või vastuvõttueksam. Tartu Ülikoolis on selleks eriala õppimise motivatsiooni ja kandidaadi silmaringi avav vestlus ning Tallinna Ülikoolis essee kirjutamine kohapeal selguval teemal. Mõlemas ülikoolis on vaja sooritada õpingute jooksul eriala omandamiseks ajakirjanduspraktika.

Tartu Ülikooli kodulehel (Ajakirjandus ja..., i.a) on ajakirjanduse suuna tutvustusena kirjutatud, et tudeng õpib leidma ja mõistma infot kaasahaaraval viisil, kus saab õppida tegema nii traditsioonilisi ajalehe-, raadio- ja teleuudiseid kui ka digimeediasse sobivaid lugusid. Ajakirjanduse eriala kohustusliku õppeaine, reporteritöö praktika(Reporteritöö praktika, i.a) kirjeldusena on välja toodud, et õpingute eesmärgid on arendada ajakirjandusliku loometöö oskusi mitmetes žanrites, samuti tutvustada lähemalt toimetuse tööd ja anda ajakirjaniku ja toimetuse töö analüüsimise kogemusi. Kus nelja nädala pikkuse praktika sooritama peab, ei ole kindlalt määratud ning tudeng saab ise otsustada, kas soovib seda teha ajalehetoimetuses või näiteks raadio- või telejaamas. Praktika edukaks sooritamiseks on ühtlasi vaja esitada praktikaaruanne, mida kaitstakse õppeaine seminaris (Reporteritöö praktika, i.a).

Tallinna Ülikooli kodulehel on ajakirjanduse õppekava tutvustusena kirjutatud, et eesmärk on anda baasteadmised ajakirjanduse alustest, žanritest, liikidest, ajakirjanduseetikast ja selle juriidilistest aspektidest, ka saab baasoskused moodsa ajakirjandusliku tehnoloogia kasutamiseks ja audiovisuaalsed oskused (Ajakirjandus, i.a). Ajakirjanduse eriala bakalaureuseõppe praktikajuhendis on kirjas, et praktika üldeesmärgid on tutvuda ajakirjaniku praktilise tööga toimetuses, arvestades üliõpilaste huvi ning toimetuse võimalusi ning saada töökogemusi ja omandada praktikas erinevaid ajakirjanikule antavaid pädevusi (Ajakirjanduse eriala..., i.a). Nagu praktikajuhendist selgub, ei ole sarnaselt Tartu Ülikoolile määratud, kus toimetuses või meediumis üliõpilane praktika sooritama peab. Küll on öeldud, et praktika maht on 120 tundi ehk kolm töönädalat ning arvestuse saamiseks on vaja esitada aruanne (samas).

Nagu näha, on kummagi ülikooli ajakirjanduse õppekava küllaltki sarnaselt kirjeldatud. Näiteks on mõlema puhul välja toodud, et üliõpilane omandab teadmisi erinevatest ajakirjanduse žanritest ning tutvub vabalt valitud toimetuse tööga. Kahe ülikooli erinevus peegeldub aga enim praktika kestuses, mis Tartu Ülikooli puhul on ettenähtud neli, Tallinna Ülikoolis kolm nädalat.

Ühtlasi leian, et Eesti ajakirjandusmaastiku paremaks mõistmiseks on oluline anda ülevaade sellest, mis vahekorras on kõrghariduse, vastava eriala omandanud ning ilma kõrghariduseta ajakirjanike

osakaal Eestis. Selleks lähtun OSKA ning meediapoliitika olukorra ja arengusuundade uuringu andmetest, et kaardistada, kui palju ajakirjanikke on kõrgharitud.

Meediapoliitika olukorra ja arengusuundade uuringu kohaselt peetakse Eestis ajakirjanikeks järgmise ametikohaga inimesi: reporter, toimetaja, korrespondent ning viimase hulgas ka videoreporter, fototoimetaja, päevatoimetaja, tegevtoimetaja, uudistejuht jms (Kõuts-Klemm jt, 2019). OSKA uuringus (Pihl jt, 2019) on välja toodud lisaks veel toimetaja-stsenarist, sisulooja, kriitik, saatejuht ja saatejuht-toimetaja.

Ajakirjanike arv leitakse olevat aga veidi erinev, hinnanguliselt 1000 (Kõuts-Klemm jt, 2019) ning 1500 (Pihl jt, 2019) inimese vahel. 2019. aasta seisuga arvati üleriigilistes ajakirjandusväljaannetes töötavat hinnanguliselt neljandik neid, kes on omandanud vastava eriala (Tasur, 2017, viidatud Kõuts-Klemm jt, 2019, kaudu). Seevastu kohalikes lehtedes puudub ajakirjandusharidus umbes 90% töötajatest (Michelson, 2018, viidatud Kõuts-Klemm jt, 2019, kaudu). Sellegipoolest on kõrgharitud ajakirjanike arv Eestis pigem kõrge, sest OSKA uuringu autorid on leidnud (Pihl jt, 2019), et kõigist ajakirjanikest on kas bakalaureuse, magistri või rakenduskõrghariduse omandanud 70% hõivatutest ning vaid keskharidus on 22% ajakirjanikest.

Antud andmete põhjal saab nentida, et enamik ajakirjanikuna töötavaid inimesi on Eestis vastava haridusega, küll aga suures jaos kõrgharitud. Pihl ja teised (2019) on selle võimaliku põhjusena leidnud, et tööandjatele ei olegi niivõrd oluline töötaja ajakirjanduslik haridus, vaid hea kirja -ja keeleoskus ning nii on kõrgelt hinnatud ka need, kes on õppinud näiteks riigiteadusi, keeleteadusi või omandanud hariduse kultuurivaldkonnas. Seega ei saa öelda, et ajakirjandusharidus oleks Eestis eeldus ajakirjanikuna töötamiseks.

2. TÖÖ EESMÄRK JA UURIMISKÜSIMUSED

Antud bakalaureusetöö eesmärk on järgnev: välja selgitada nii ajakirjanduse eriala tudengitelt kui ka vilistlastelt, kuidas mõjutas sooritatud kohustuslik ajakirjanduspraktika nende edasisi karjäärivalikuid- ja eelistusi ning teha soovitusel muudatusteks praktikakorralduses ja praktikale suunduvatele üliõpilastele.

2.1 Uurimisküsimused

Oma bakalaureusetöö eesmärgi saavutamiseks olen tööle seadnud kaks uurimisküsimust ning neli alaküsimust järgnevalt:

1. Millised on ajakirjandustudengite kogemused eriala praktikaga?
2. Kuidas hindavad ajakirjandustudengid, et praktikakogemus on mõjutanud nende karjäärivalikuid?

Esimese uurimisküsimusega soovin mõista, mille põhjal ajakirjandustudengid üldse uudiste toimetuse oma ajakirjanduspraktika sooritamiseks valisid. Seeläbi proovin aru saada, millised kogemused üliõpilased oma erialase praktika sooritamisest said. Nii saab hilisemas analüüsis näha, kuivõrd on need kogemused seotud edasiste karjäärivalikute ning ülikoolile ning tööandjale pakutavate soovitustega.

Teine uurimisküsimus on seatud, et aru saada, kas see toimetuse, kus üliõpilane oma esimese erialase töökogemuse sai, suunas tema eelistusi näiteks veebimeedialt kirjutava toimetuse kasuks või mõjutas see tudengit mingil muul moel. Seega aitab küsimus avada näiteks võimalikke põhjuseid, miks on Eesti ajakirjandusmaastikul vähe erialase haridusega ajakirjanikke. Selle uurimisküsimuse raames olen huvitatud ka intervjuueeritavate ettepanekutest nii ülikoolile kui ka tööandjale, et edaspidi saaks praktikad olla osapooltele kasulikumad.

3. MEETOD JA VALIM

Järgnevas peatükis toon välja oma töö valimi, selle põhjenduse ning allikateni jõudmise meetodid. Samuti selgitan lahti töö intervjuukava. Viimaks tutvustan peatükis planeeritud andmekogumis- ja andmeanalüüsi meetodit.

3.1 Valim

Kuna antud bakalaureusetööl on valimile seatud teatud kitsendused nagu eeldus, et inimene on õppinud ajakirjandust ning sooritanud erialase praktika, ei saanud valimi moodustamisel kasutada tõenäosuslike valimeid, mis kätkevad endas inimeste võrdseid võimalusi uuringus valituks osutada (Rämmer, 2014). Seega oli mõttekam eelistada mittetõenäosuslike valimeid, kus valimi moodustaks kitsendatud ringkond. Kasutasin oma töös sihipärast valimist, sest seeläbi saab uurijana valida ajakirjandusmaastikult sobivad allikad kirjeldamiseks eriala tüüpilisemaid, kuid ka erinevaid esindajaid (Rämmer, 2014).

Kuigi tegemist oli sihipärase valimiga, ei jälginud ma selle puhul vastajate soolist tasakaalu, sest ei pidanud seda töö eesmärgi saavutamiseks vajalikuks. Samuti võinuks soo määramine intervjueeritava juures vihjata tudengi identiteedile, mis ohustanuks lubatud konfidentsiaalsust.

Küll aga jälgisin intervjueeritavate valimisel seda, millises ajakirjandusorganisatsioonis ja ka meediumis üliõpilane praktika sooritas. Soovisin, et töös oleks esindatud mitu ning erinevate töövõimalustega praktikakohta. Arvestades, et ajakirjanduse praktika on kohustuslik nii TÜs kui TLÜs ajakirjandust õppivatele tudengitele, siis otsustasin valimisse kaasata mõlema kooli õppureid. Et aga praegu õppivate tudengite praktikakogemus ei pruugi hinnata selle seost edasiste karjäärivalikutega, sest tudengid on alles haridust omandamas, siis intervjueerisin ka vilistlasi. Needki loovad eelduse sihipärase valimi eelistamiseks.

Leidsin, et seeläbi saavad intervjueeritavate kogemused olla mitmekülgsemad ning nii ka analüüs põhjalikum. Vilistlaste valikul oli minu jaoks oluline, et nende praktika ei leidnud aset enne 2018. aastat, kuid samas mitte ka pandeemia olukorras. Seda seetõttu, et kuna koroonaviiruse tõttu võis töandjate töökorralduses olla mitmeid muutusi ning ka ülikoolide õppetöö toimus suures osas kaugõppena, ei pruugi pandeemia ajal sooritatud praktika kirjeldada piisavalt tavapäraseid kogemusi.

Seetõttu leian, et valimi laiendamine oli vajalik, et töö järeldused ja analüüs saaksid olla põhjalikumad. Samas otsustasin piirduda 2018. aastaga seetõttu, et vältida olukorda, kus intervjuueeritava praktikakogemus on nii ammune, et sellele meenutamine võib osutuda ebatäpseks.

Samuti kasutasin lumepallivalimit ning mugavusvalimit, seda eelkõige Tallinna Ülikooli tudengite kaasamiseks. Selle põhjuseks oli asjaolu, et võrreldes Tartu Ülikooliga, ei olnud mul Tallinna Ülikoolis nii palju ajakirjanduse erialalt tutvusi, mis võimaldanuks sobivate intervjuueeritavateni jõuda. Seetõttu küsisin soovitusi teistelt tudengitelt, kes kas ülikooli või töökoha läbi soovitusi oskasid anda. Saadud variantidest valisin intervjuueeritavad selle põhjal, kes millises väljaandes ning millise meediumi peal töötas, et saada mitmekülgsemat infot.

Kokkuvõttes viisin läbi 17 poolstruktureeritud intervjuud, millest 15 olid sünkroonsed. Tulenevalt pandeemia olukorrast toimus 12 intervjuud videokõnena, millest kümnel juhul nägime mina ja intervjuueeritav teineteist kaamera vahendusel. Kahel intervjuueeritaval oli seevastu probleeme veebikaameraga ja seetõttu toimusid need kaks intervjuud ilma, et oleksin neid pildis näinud. Lisaks veebiintervjuudele viisin viis intervjuud läbi silmast-silma kohtudes. Valimi moodustasid 7 Tartu Ülikooli ja 5 Tallinna Ülikooli ajakirjandustudengit ning pandeemiaeelse ajaga võrdlemiseks vestlesin veel 3 Tartu Ülikooli ja 2 Tallinna Ülikooli ajakirjanduseriala vilistlasega (vt tabel 1).

Tabel 1. Intervjueeritavate ülevaade.

Intervjueeritava kood	Varasem ajakirjanduse praktikakogemus	Intervjuu kestus	Intervjuu viis
TÜ1_EM_V	Jah, audio- ja audiovisuaalmeedia	<i>37 minutit</i>	<i>Zoomis</i>
TÜ2_ERR_V	Ei	<i>24 minutit</i>	<i>Zoomis</i>
TÜ3_ERR_V	Ei	<i>28 minutit</i>	<i>silmast-silma</i>
TÜ4_ERR_R	Ei	<i>24 minutit</i>	<i>silmast-silma</i>
TÜ5_MKL	Jah, kirjutav meedia	<i>48 minutit</i>	<i>Zoomis</i>
TÜ6_EM_P	Jah, audiomeedia	<i>38 minutit</i>	<i>silmast-silma</i>
TLÜ1_EM_P	Jah, kirjutav meedia ja kaastöö	<i>29 minutit</i>	<i>Zoomis</i>
TÜ7_MKL	Ei	<i>31 minutit</i>	<i>silmast-silma</i>
TLÜ2_ÕL	Ei	<i>22 minutit</i>	<i>Zoomis</i>
TLÜ3_ERR_T	Ei	<i>68 minutit</i>	<i>Zoomis</i>
TÜ_VIL1_PM	Ei	<i>37 minutit</i>	<i>Teamsis</i>
TÜ_VIL2_PM	Jah, kirjutav meedia	<i>30 minutit</i>	<i>Zoomis</i>
TLÜ4_ÕL	Jah, kirjutav meedia	<i>40 minutit</i>	<i>Zoomis</i>
TÜ_VIL3_EM_P	Jah, kirjutav meedia	<i>43 minutit</i>	<i>silmast-silma</i>
TLÜ_VIL1_PM	Jah, kirjutav meedia	<i>32 minutit</i>	<i>Zoomis</i>
TLÜ5_ERR_T	Ei	<i>39 minutit</i>	<i>Zoomis</i>
TLÜ_VIL2_MKL	Ei	<i>31 minutit</i>	<i>Zoomis</i>

Intervjueeritavate identifitseerimiseks koostas in igauhe kohta lühendi, mida töös edaspidi kasutan. Konfidentsiaalsuse tagamiseks viitasin vastajatele ülikooli ning selle asutuse, kus üliõpilane praktika sooritas, järgi. Lühendis sisalduv number viitab aga järjekorranumbrile, mitmes intervjueeritav

üliõpilane ühest või teisest ülikoolist oli. Intervjueeritavate koodide paremaks mõistmiseks koostas in ka töös kasutatud lühendite selgituse (vt tabel 2).

Tabel 2. Töös kasutatud lühendite selgitus.

Lühend	Lühendi tähendus
TÜ	Tartu Ülikool
TLÜ	Tallinna Ülikool
BFM	Tallinna Ülikooli Balti filmi, meedia ja kunstide instituut
VIL	Vilistlane
ERR_V	Eesti Rahvusringhäälingu veebimeedia
ERR_T	Eesti Rahvusringhäälingu telemeedia
ERR_R	Eesti Rahvusringhäälingu raadiomeedia
EM_V	Ekspress Meedia veebimeedia
EM_P	Ekspress Meedia päevalehe toimetus(ed)
EM_N	Ekspress Meedia nädalalehe toimetus(ed)
PM	Postimees
ÕL	Õhtuleht
MKL	Maakonnaleht

3.3 Intervjuu

Töö raames kogusin info poolstruktureeritud intervjuude läbi. Poolstruktureeritud intervjuude kasulikkus on eelkõige selles, et suures osas saab tugineda eelnevalt koostatud intervjuukavale, võimaldades luua intervjuude vahel ühtsust ning tuua võrreldavaid aspekte (Lepik jt, 2014). Samuti saab vajadusel intervjuu käigus muuta küsimuste järjekorda ning rõhuasetust (samas). Seega leian, et niiviisi tulid vestlused loomulikumad ning põhjalikumad. Ühtlasi on arvestatav oht, et ajakirjanduspraktika võib intervjueeritava jaoks olla kui aastatetagune kogemus ning seetõttu ei

pruugi selle meenutamine neile lihtne olla. Seetõttu lootsin teha võimalikult palju intervjuusid silmast-silma kohtudes, kuid et 2022. aasta talv-varakevad perioodil oli koroonanakatumine kõrge, tegin enamik vestlusi igaks juhuks siiski veebikeskkondades. Ühtlasi takistas paljudega kohtumist suur vahemaa. Et omavaheline suhtlus oleks sellest hoolimata võimalikult vahetu, toimus intervjuu videokõne läbi, mis võimaldas mul jälgida intervjuueeritava kehakeelt ning tekitada n-ö reaalsem vestlus. Intervjuueeritavatele sai selgitatud, et videokõne salvestust kasutan vaid bakalaureusetöö raames ning kõnes räägitu ega selle salvestus kolmandate osapoolteni ei jõua. Kõik intervjuueeritavad olid sellega nõus.

Töö raames koostas ka intervjuukava (lisa 1 lk 60), millele tuginesin iga vestluse läbiviimisel. Intervjuuküsimused olen koostanud nii, et nende esitamisel kujuneks justkui kronoloogiline teemade käsitus. Selleks on ka intervjuu sissejuhatavad küsimused sellised, mis võiks intervjuueeritava ülikooli algusajale tagasi mõtlema panna. Küsides näiteks eriala valiku motiive, eelnevaid ajakirjanduse kogemusi ning seda, kellena nad siis ajakirjanduse valdkonnas töötada soovisid, võiks neil aidata paremini teemasse sisse elada ning lihtsustada ajakirjanduse praktika kogemustele mõtlemist.

Kui sissejuhatavad küsimused võivad pakkuda esiteks head taustainfot ning kasuks tulla teiste kogemuste mõistmisel, on pöhirõhk sellele järgnevatel põhiküsimustel. Kava järgi olen küsimused jaotanud järgnevalt kolme põhiplokki: praktika eelistused ja sooritamine; praktika mõju karjäärile ning intervjuueeritava soovitusel. Seega on intervjuude ülesehitus praktikaeelselt ajalt selle sooritamise ning käesoleva hetkeni välja. Leian, et selline lähenemine on kasulik eelkõige seetõttu, et juhul kui intervjuueeritav on ajakirjanduspraktika sooritanud aastate eest ning ei pruugi selle kogemusi ning mõju karjääri eelistustele päris täpselt mäletada, võiks talle lihtsam olla, kui küsimuste järjekord on kronoloogiline ning ühesuunaline. Seeläbi saab vähendada riski, et küsimused sunniksid intervjuueeritaval erinevate ajahetkede ja alateemade vahel n-ö hüppama. Üldiselt olen küsimused koostanud nii, et neile saaks võimalikult kirjeldavalt vastata, mis läbi saab kogutav info olla võimalikult mitmekülgne. Ühtlasi leian, et mida kirjeldavamalt intervjuueeritav küsimustele vastata saab, seda lihtsam on mul vajadusel küsida ka täpsustavaid küsimusi ning seeläbi vältida olukordi, kus allika meenutused jääksid liiga pealiskaudseks. Küll on kavas ka mõni konkreetsem küsimus, et mõista, millal näiteks mingi eelistus või põhjus välja kujunes.

3.4 Intervjuude analüüs

Oma töös kasutasin järelduste ning üldistusteni jõudmiseks kvalitatiivset sisuanalüüsi. Selle abil saab intervjuudest valida peamise uurimuse jaoks vajaliku sisu, ent samuti võimaldab see analüüsida ka intervjuueeritava peidetud infot (Kalmus, Masso ja Linno, 2015). See tähendab, et ma ei pidanud andmete analüüsimisel lähtuma konkreetsest koodipuust, vaid saan arvesse võtta uuritava isikupäraseid kogemusi ja vihjeid ning vajadusel töö käigus koode jooksvalt lisada.

Kalmus, Masso ja Linno (2015) on leidnud, et kvalitatiivne sisuanalüüs on sobilik väheuuritud teemade uurimiseks, võimaldades rõhku pöörata ka intervjuueeritavate unikaalsetele kogemustele. Et ma pole Eestis ajakirjandustudengite praktikate kui karjäärisuundumuste mõjutajate kohta läbiviidud uuringuid märganud, leian, et antud analüüsi meetod on kasulik just seetõttu, et see ei sea tööle liigseid kitsendusi, mis võiks ohtu seada tervikliku teooria kujundamise.

Konkreetsemalt lähenesin tööle läbi juhtumiülese ehk horisontaalse analüüsi, mis tähendab, et võrdlesin korraga kõiki läbi viidud intervjuusid ning analüüsin neid konkreetsete alateemade lõikes (Dey, 2005). Seda seetõttu, et analüüsides paralleelselt kõiki intervjuusid on lihtsam üldistada ning jõuda ühtsete mustriteni.

Intervjuude analüüsimiseks transkribeerisin kõik intervjuud, neist ligi pooled käsitsi ning ülejäänud kasutades veebipõhist kõnetuvastust (Alumäe, Tilk, Asadullah, 2018). Veebipõhisest kõnetuvastusest saabunud tekstifailid kontrollisin intervjuu salvestuse ülekuulamisele ning tegin siis automaatselt transkriptsioonis vajadusel parandusi. Transkribeerimisega samal ajal märkisin intervjuudes ära esimesed analüüsiks vajalikud koodid ning hakkasin koostama analüüsi kategooriaid. Kui kõik intervjuud olid ümber kirjutatud, lisasin veel koode vastavalt sellele, mis uurimisküsimustele vastamiseks vaja oli.

Lõpuks kujunesid välja järgnevad kategooriad ning nende alakategooriad: toimetuse valimine praktikaks (asukoht mõjutas; väljaande kiire vastus; meediumi eelistuse tõttu; toimetuse suuruse tõttu; otsiti väljakutset), praktika positiivsed kogemused (individuaalne lähenemine; anti palju vabadust; usaldati piisavalt; mõistlik töötempo), praktika puudujäägid (vähe tagasisidet; tüdimuse tekkimine), praktika kaugem mõju (edasise töösuhte kujunemine; kontaktvõrgustiku kujunemine; ajakirjanikuks sirgumine), praktika ja õppetöö sidusus (TÜ positiivsed aspektid; TÜ negatiivsed aspektid; soovitud TLÜ-le; TLÜ positiivsed aspektid; TLÜ negatiivsed aspektid; soovitud TLÜ-le), soovitud TLÜ-le, soovitud TLÜ-le).

tudengitele praktikaks (valida enda meedia tarbimise järgi; arvestada väljaande ideoloogiat, võimalusi; julgus küsida; praktika aeg ja kohal käimine; proovida mitmeid kohti; tasub teemasid koguda).

Kodeerimisele proovisin läheneda induktiivselt, et paremini mõista intervjueeritavate praktikakogemusi ning seeläbi on hoomatavam, miks sooritatud praktika kas vastas või ei vastanud nende endi seatud ootustele. Leian, et 17 intervjuust piisas töö tegemiseks, sest intervjueeritavate kogemused ja näited olid mitmekülgsed, kuid samas joonistus välja ühiseid mustreid.

3.5 Meetodi kriitika

Kindlasti on selle meetodi suurim puudus see, et töö tugineb 17 praktilisel käinud tudengi kogemustel ning see ei anna täit ülevaadet väljaannete töö olemusest ega toimetuste kõigist töövõimalustest. Veelgi enam, kuna intervjueerisin erinevates väljaannetes käinuid nii, et ühestki meediamajast pole kaasatud enam kui mõni praktikant, võib ühe väljaande kohta kogutud info olla liiga ühekülgne ning subjektiivne. Arvestades, et ühes meediamajas saab üldjuhul töötada erinevates meediumites nagu televisioon, trükk, raadio, saaks analüüs olla põhjalikum, kui kõigist neist väljunditest oleks rohkem intervjueeritavaid kaasatud.

Olgugi, et 17 intervjueeritavat on minu silmis esinduslik valim, oli enamik neist 2022. aastal haridust omandavad tudengid. See tähendab, et enam kui kaks aastat nende õppetööst on olnud koroonapandeemiast mõjutatud ning nii ei ole tudengid saanud järjepidevalt ka koolis koha peal õppida. Usun, et see asjaolu on mõjutanud ka üliõpilasi hariduse omandamisel ning on võimalus, et ka praktika kogemused võivad olla suuresti tingitud koroonapandeemia mõjudest. Kuigi tegin intervjuud ka viie vilistlasega, on see vähe pakkumaks võrdväärset tasakaalu 12 praegu lõpetavale üliõpilasele.

Samuti, kuigi kvalitatiivne analüüs annab uurijale teatud vabaduse ja võimaluse töö analüüsiks ja järeldusteni jõudmiseks, võib seeläbi kasvõi enesele teadmata juhtuda, et võisin intervjueeritava mõtet valesti tõlgendada või suunata teda intervjuuküsimustega endale n-ö meeleepärasemale rajale. Veelgi

enam, kuna suurem osa vestlusi toimus internetikeskonnas Zoom, ei saa lõpuni kindel olla, milline oli intervjuueeritava kehakeel või hoiak teatud teemade puhul.

Seega leian, et töö esinduslikkus saaks olla suurem eelkõige läbi enamate inimeste intervjuueerimise, viies vestlused läbi silmast-silma. Samuti tuleks kasuks, kui lisada rohkem kinniseid küsimusi, mis looks analüüsiks rohkem faktipõhiseid pidepunkte ning seeläbi oleks kogemused võrreldavamad.

4. UURIMISTULEMUSED

Käesolevas peatükis avan täpsemalt läbiviidud intervjuude tulemusi ning analüüsin neid alateemade lõikes. Selleks tuginen suuresti neljale samale alakategooriale, nagu olen koostanud intervjuukava (vt. lähemalt lk 63). See tähendab, et esmalt võrdlen, millised olid eelistused praktikaasutuse valikul ning kuidas kulges praktika sooritamine. Seejärel analüüsin lähemalt praktika nii negatiivseid kui positiivseid kogemusi ja toon välja, kuidas praktika tudengeid pikemas perspektiivis erialaselt mõjutanud on. Siis võrdlen intervjuueeritavate hinnanguid selle kohta, kuivõrd sidus oli sooritatud praktika ülikoolis omandatud teadmistega ning viimaks toon välja üliõpilaste soovitusel selle kohta, mida soovitavad nad nii tulevastele praktikantidele kui ka ülikoolile, et ajakirjandustudengite praktikakogemus oleks võimalikult efektiivne ja meelepärane.

4.1 Töökoha valimine praktikaks

Üks määravatest faktoritest praktikakoha valimisel oli üliõpilastele nende endi elukoht või see, kus linnas või piirkonnas sooviti praktika sooritamise ajal elada. Eriti tõid selle ühe mõjutegurina välja Tartu Ülikooli ajakirjandustudengid, kellest neli toimetuse asukohta vähemal või enamal määral oluliseks pidasid. Neist kolme jaoks tähendas see, et praktika sooviti sooritada Tallinnas.

TÜ4_ERR_R: ...*kui tuli see nagu kohustusliku praktika aeg, siis üks eesmärkidest oli, et ma läheksin Tallinnasse, kuna ma olen terve elu siin Tartus ja Tartu kandis elanud...*

Kui siinkohal väljendab tudeng, et Tallinna kasuks otsustas ta pelgalt sooviga saada keskkonnamuutust, siis seejuures kitsendas asukoha eelistus kahe Tartu Ülikooli tudengi jaoks ka väljaannete valikut. Mõlemad tudengid langetasid seetõttu otsuse Ekspress Meedia kasuks, kus töö toimus Tallinnas.

TÜ1_EM_V: *Lõpliku otsuse Ekspressi kasuks otsustasin vist sellepärast, sest PM tahtis väga Tartusse inimesi, Tartu Postimehesse, aga kuna ma oma praktika tahtsin teha Tallinnas, siis see oli nagu rohkem Ekspressi kaalukaussi.*

Vastusest ei saa küll kindlalt järeldada, et tudeng soovinuks praktika sooritada Ekspress Meedia asemel Postimehes, kuid sellegipoolest ilmneb, et asukoht oli valikut mõjutav tegur. Kuigi Tallinna Ülikooli tudengitel olid praktikakoha valiku puhul määravad pigem muud põhjused, tõi ka üks selle kooli vilistlane esile, et langetas otsuse eelkõige asukoha tõttu. Võrreldes aga TÜ ajakirjandustudengitega soovis tema oma praktika jooksul elada just Tallinnast väljas, mistõttu sooritas ta praktika kodukandis maakonnalehe toimetuses.

Mis oli aga TLÜ tudengite jaoks TÜ omadest olulisem, oli kas ja kui kiiresti said nad tööandjatelt tagasiside selle osas, kas nad said soovitud toimetusse praktikale või mitte. Seejuures eelistasid kolm Tallinna Ülikooli tudengit esimese valikuna Postimehe toimetust, kust aga vastukaja ei saadud, mistõttu kandideerisid nad mujale.

TLÜ2_ÕL: *Tegelikuses oli mitu varianti, et kirjutasin ka Postimehesse, aga sealt kahjuks siis tol hetkel vastust ei saanud, Õhtulehest aga tuli kohe vastus ja seetõttu siis ka mõtlesin, et miks mitte minna ka vestlusele ja vaadata, et mida seal pakutakse.*

Kui antud intervjuueeritavale oli Õhtulehe kogemus esmakordne, siis teine TLÜ tudeng oli sooritanud seal aasta varem ka vabatahtliku praktika, mistõttu soovis ta kohustusliku praktika raames töötada mitmekülgsete kogemuste saamiseks mõnes teises ajakirjandusorganisatsioonis. Kuna ta Postimehest aga vastust ei saanud, sooritas ta kohustusliku praktika samuti Õhtulehes.

TLÜ4_ÕL: *Pigem polnudki, et kuhu tahan saada, vaid, et sooviksin erinevaid proovida. Kuigi jah, Postimees ei regeerinud ja pidin uuesti Õhtulehte minema, aga mulle räägelt sobis see, et arenesin seal hästi kiiresti. Kuna see ongi päevaleht, siis oligi hea areneda.*

Eelneva kahe üliõpilaste vastustest võib järeldada, et kohustusliku praktika sooritamiseks väljaande ja toimetuse valimine ei pruugi olla lihtne ega minna soovipäraselt. Ühtlasi näitab see selgelt, et tudengite jaoks on oluline kindlustunne, et neil on praktika sooritamiseks töökoht olemas. Küll, nagu näha, võib see tähendada, et kindlustunde saamiseks tuleb uue töökogemuse asemel nõustuda n-ö tuttava töökohaga.

Seda, et otsus langetati toimetuse kiire vastuse tõttu, tõdes lisaks veel kummastki ülikoolist üks tudeng. Mõlemal õnnestus, nagu soovitud, tööle saada ERRi.

TLÜ3_ERR_T: ...*ma kõigepealt kandideerin AK-sse, et kui sinna ei saa, et siis vähemalt on veel kaks varianti, et aga kuna AK ütles jaatava vastuse ära, siis, siis ma rohkem ei kandideerinud.*

Lisaks tõi nii TLÜ3_ERR_T kui ka TÜ2_ERR_V välja, et ERRi kasuks rääkis nende jaoks ka usaldusväärsus, mistõttu sinna esmajoones kandideeriti. Ühest küljest näitab see, et üliõpilased said omale meelepärase praktikakoha, kuid teisalt saab siinkohal tõdeda, et rolli mängis ka ERRi panus. Seda seetõttu, et erinevalt Postimehest, vastas ERR tudengitele.

Viimase läbiva mõjutegurina arvestasid praktikale minejaid ajakirjandusorganisatsiooni ja selle toimetuse suurust ning seal pakutavaid võimalusi. Näiteks sõnasid TÜ_VIL2_PM ning TLÜ1_EM_P, et otsustasid vastavalt Postimehe ja Ekspress Meedia kasuks seetõttu, et arvasid seal olevat suuremat tugigruppi ning seega ka parema tagasiside võimalusi. Samuti lisasid nad, et seeläbi lootsid nad töökeskkonnas viibides kokku puutuda meediamaja erinevate toimetuste ning meediumitega, mis silmaringi avardaksid. Seevastu eelistasid aga TLÜ_VIL2_MKL ja TÜ5_MKL suurele toimetusele just väiksemat kollektiivi.

TÜ5_MKL: ...*aga teiseks ma arvasin ka, et see annab mulle siis sellist tegutsemise loomevabadust rohkem, et kui sa oled väiksemas kollektiivis, siis usaldatakse sind rohkem tegema suuremaid asju. Seal on rohkem vabadust ise valida, mida sa tahad teha, ehk siis nagu sellist heas mõttes rock and rolli saab nagu rohkem teha väiksemates kohtades.*

Antud näite põhjal saab järeldada, et maakonnalehe valisid need üliõpilased, kes soovisid oma praktika jooksul käsitleda mitmekülgseid uudisteemasid ning mitte olla seotud ühe kindla valdkonnaga. Samas näib, et suurema auditooriumiga meediamajade kasuks rääkisid sealne töökeskkond. Mõlema lähenemise ühise joonena võib aga nimetada silmaringi, mida ühel juhul võimaldab erinevate teemade käsitlemine, teisel juhul võimalus näha ja kogeda meediamaja erinevaid meediume ja toimetusi.

4.2 Positiivsed kogemused praktikalt

Nii Tallinna kui Tartu Ülikooli üliõpilaste mainitu positiivsete praktikakogemuste kohta puudutas peamiselt toimetuse sisest, eelkõige toimetuse ja praktikandi vahelist kommunikatsiooni.

Kõige läbivam positiivne aspekt oli kummagi ülikooli tudengitele see, kui neile kui tööd alles praktiseerivatele töötajatele läheneti võimalikult individuaalselt. Taaskord kerkis teistest tööandjatest esile ERR, sest sealset praktikandi toetamist tõid välja kõik ERRis praktika sooritanud tudengid.

TÜ4_ERR_R: *Mulle meeldis selle praktika juures see, et ma ei tundnud kordagi, et nad arvaksid, et ma olen loll. Et nagu kordagi ei väljendatud seda, et ma olen umbes loll praktikant ja ma ei tea midagi, vaid mulle anti nagu hästi eriilmelisi teemasi ja toimetused oli hästi toetavad. Et kui ma ei tea näiteks mingitest teemadest piisavalt, siis mind saadeti kellegi juurde, kes teadis või siis öeldi, et kuule, et nagu siin on näiteks mõned materjalid, millest on juurde nagu lugeda.*

Siinkohal võib eeldada, et ERRi head refleksiooni võimaldab ka nende staatus ajakirjandusmaastikul. Nimelt tõdes üks tudeng, et tema sealse töökogemuse tegi sujuvamaks asjaolu, et uudiste avaldamise kiirus ei mänginud nii palju rolli kui ehk mujal väljaannetes.

TÜ3_ERR_V: *Mulle meeldis see ERRi veebitoimetuses, et seal ei olnud nii suurt survet kui on erameedias, et pead klikke saama ja et see peab olema absoluutselt kõige kiirem asi üldse.*

Ka audiovisuaalse ajakirjanduse suunal praktiseerinud tudeng tõi välja, et ERRis oli ajasurve väike.

TLÜ3_ERR_T: *...oli lihtne teleuudistes, et seal sa teed lihtsalt kogu päeva jooksul ühe loo ja ongi nagu et, et seal ei ole siukest hullu tempot.*

Seega nagu kahest eelnevast vastusest selgub, oli praktikantidel uudislugude tegemiseks küllaldaselt aega ning ka väljaandel polnud uudiste avaldamisega kiiret. Näiteks telelugude puhul oli päevast päeva sama tähtaeg ning nii oli töötempo ühtlane. Sellest tulenevalt võibki öelda, et kindlam ajagraafik võis kaasa aidata ka toimetusele paremaks tagasiside andmiseks.

Individuaalse lähenemise ning toimetuse abivalmiduse tõstis esile seejuures aga ka maakonnalehes praktiseerinud tudeng.

TLÜ_VIL2_MKL: ...mul ikkagi oli rohkem nagu seda, et peatoimetaja istus maha ja juhendas, ütles, kui oli mingeid teatud inimesi, et kuidas neile läheneda või et ta õpetas nagu tegelikult nii palju mulle individuaalselt.

Seega tõdes vilistlane, et maakonnalehes töötades ei olnud tal probleeme tagasiside ning abi saamisega ning see tõi praktikale ka suurema kasu. Seevastu Tartu Ülikoolist maakonnalehtedes praktiseerinud tudengid TÜ5_MKL ja TÜ7_MKL leidsid vastupidiselt, et maakonnalehes kui väiksemas väljaandes ei pruugi olla alati inimest, kes leiaks tudengi jaoks aega, et teda suunata või talle tagasisidet anda. Toodi välja, et näiteks raskendas seda otsese juhendaja praktikaga kattunud puhkus või üldine kiire töötempo toimetuses.

TÜ5_MKL: Mulle sobis nii nagu see oli see õppimisprotsess, aga ütleme niimoodi, et tegelikult toimetuses ei olnud inimest, kes mind selles mõttes oleks õpetanud, et näiteks, et keeleliselt või ka ajakirjandus žanriliselt näiteks niimoodi õpetanud ja korrigeerinud. /.../ aga et kui keegi oleks veel suutnud nagu anda veel mingisuguseid, nihukesi täiendavaid hoobasid, et siis oleks veel nagu parem olnud.

Samas ütlesid mõlemad üliõpilased, et vahetu individuaalse lähenemise puudumine ei osutanud neile suureks takistuseks või häirivaks teguriks. TÜ7_MKL märkis näiteks, et isegi kui otsene juhendaja oli puhkusel, sai ta vajadusel nõu küsida teistelt kolleegidelt.

Seevastu, mida leidsid eelkõige Õhtulehes praktikal käinud Tallinna Ülikooli tudengid, kuid ka Ekspress Meedia toimetustes töötanud üliõpilased, oli toimetuse poolne usaldus ja julgestamine. Ehk ERRi ja maakonnalehtedega võrreldes anti seal üliõpilastele mõningal määral vähem kohustuslikke teemasid ning oldi ka vähem vahetus suhtluses.

TLÜ2_ÕL: Positiivse noodina no ma arvan, et see, et nii-öelda ikkagi usaldati suverreporterite juhtida üks minivideosari, mis oli küll väga pehmel teemal selles mõttes, aga ikkagi ta ilmus ja ta oli lausa neljast osast koosnev videosari. Et selle tegemine, see kogemus kindlasti oli väga hea, mis andis ka nagu kinnistust nendele teadmistele võib-olla mis, mida BFM-is õpetatakse ja, ja teistpidi jällegi sai neid teadmisi ka rakendada siis...

Siit öeldust selgub, et tudeng oli rahul Õhtulehe lähenemisega, mis võimaldas tal rohkem teha endale meelepäraseid ülesandeid ning niiviisi kinnistada ülikoolis õpitut. Nii tema kui ka TLÜ1_EM_P mainisid, et toimetusepoolne usaldus üliõpilase vastu kasvatas praktika jooksul ka nende julgust.

TLÜ1_EM_P: *Siis võib-olla julgust kindlasti selles mõttes, et kui sa alguses toimetusse tuled, siis sa oled siuke natukene nagu roheline võib-olla kuskil koosoleku laua taga ja pigem peidad ennast kuskile nurka ja loodad, et keegi midagi küsi on ju. Aga siis kui sa veits aega praktiseerid, saad mingit tunnustust, noh, tunned, et sind usaldatakse, siis sa hakkad palju julgemalt ka enda ideid välja käima. Et see andis mulle nagu vundamendi absoluutselt kõigeks, mis ma nüüd praegu saan tööalaselt teha.*

Olenemata, kas praktikandile läheneti individuaalselt ning pakuti võimalikult palju tuge või sai tudeng vastupidiselt teha tööd iseseisvamalt, oli kirjutava meedia praktikakohaks valinute üks ühiseid positiivseid kogemusi töötempo. Seda, et praktika jooksul oleks üliõpilastel olnud probleeme ajasurvega uudislugude tegemisel, mainis otseselt vaid üks tudeng, teine aga nentis, et olenemata tehtud tööst oli kogu aeg vaja mõelda järgmiseks päevaks uudisloo idee leidmisele. Kuigi mõnel tudengil oli kõhklusi just trükimeedia osas ning praktikakohta eelistati selle alusel, kus väljendusvõimalusi rohkem on, rääkisid nii TÜ1_EM_V, TÜ5_MKL, TÜ_VIL2_PM, et neil oli oma uudiste tegemiseks piisavalt aega.

TÜ_VIL2_PM: *Selles suhtes ma tean, et uudistetoimetuse tööd hästi palju kardetakse. Ma ise kartsin ka nagu seda tempot koormust, aga noh, ma ütleks nii, et need hirmujutud on hirmsamat, kui kui reaalsus. /.../ ja eriti suvel pole seal üldse kiiret.*

Seega ilmneb, et väljaanded lähenevad praktikantidele erinevalt ning tudengile võib positiivset mõju avaldada nii toimetuse individuaalne tugi kui n-ö vabamate käte andmine. Küll saab aga järeldada, et üliõpilaste ühtne soov on, et toimetus usaldaks neid ning võimaldaks neile pigem rohkem aega uudislugude tegemiseks.

4.3 Puudujäägid praktika sooritamises

Arvestades, et enamik intervjueerituid leidsid, et nende sooritatud praktikal esines puudujääke, käsitlen peatükis peamisi aspekte, mille osas tudengitel probleeme nägid. Samuti toon välja ühised jooned tööandjate puhul, kes valimis esindatud on.

Küsimusele „Seevastu, kas oli ka midagi, mis Sulle praktika puhul nii väga ei meeldinud või midagi, millest puudu jäi?“ ütles vaid TLÜ2_ÕL, et kõik oli väga hästi. Samuti ei osanud kaks tudengit – TLÜ1_EM_P ning TÜ_VIL1_PM küsimuse peale midagi välja tuua. Kuna ka TLÜ5_ERR_T sõnas, et probleemid said jooksvalt lahendatud ja praktika lõppedes seega puudusi polnud, oli kokku vaid neli tudengit, kelle jaoks praktika muretult möödus. Ülejäänutele valmistasid suurimat muret eelkõige probleemid tagasisidega ning üleüldine tööst tühimuse tekkimine.

Kahest eelnevast probleemist oli läbivam tagasisidestamine, mida ühe puudusena mainis enamik tudengeid. Seejuures ei näi esinevat, et tagasiside andmine oleks väljaannete ja toimetuste lõikes väga erinev, sest tehtud uudislugudele soovinuks enam refleksiooni keegi igast valimis esindatud tööandjast. Seega kui näiteks üks Õhulehes ajakirjandustööd praktiseerinud kiitis sealset tagasisidet, tõi teine aga esile just selle puudumise.

TLÜ4_ÕL: *Mis veel võinuks olla, oli kiitus, see on minu jaoks hästi oluline. Et kui saadad loo toimetajale ja esimene reaktsioon on umbes selline, et mis jama see on, siis ma nagu ei julge enam kirjutada või katsetada uut asja. Kui vahepeal midagi hästi on, võiks seda kasvõi öelda, aga seda oli hästi harva, võib-olla üks kord ja see ongi ka meeles.*

Selgub, et vastaja jaoks on tagasiside saamine oluline ning nagu siinkohal näha saab, tekitas tehtud tööle refleksiooni puudumine temas ebakindlust. Seega võib oletada, et mida enam saab üliõpilane tööandjalt soovitusi, kuid ka kiitust, seda suurem võiks olla ka praktikandi areng. Seda seetõttu, et nagu TLÜ4_ÕL näitest välja saab lugeda, tooks tagasiside kaasa julguse praktiseerida uusi töövõtteid.

Samuti, nagu eelnevalt kirjutatud, tõid TÜ5_MKL ja TÜ7_MKL intervjuus välja, et kuigi praktika jooksul nende otsene praktikajuhendaja puhkas, said nad sellegipoolest oma tööle tagasisidet, kasvõi teistelt kolleegidelt. Praktikajuhendaja puudus vahepeal ka ühel ERR-is praktiseerinud üliõpilasel, kuid erinevalt maakonnalehtedes käinutest oli temal refleksiooni saamisega probleeme.

TÜ3_ERR_V: *...kuna see oli suvine aeg, siis minu ametlik juhendaja oli kaks nädalat puhkusel sellest ja iga päev pidin uue venna juurde minema, et seekord aita siis sina mind. Ei olnud sellist stabiilsust ja isegi seda, et keegi saaks öelda, et see oli nüüd paremini kui eelmine kord.*

Nagu näha, sai ta kahe nädala jooksul nõu ja hinnangut küsida teistelt kaastöötajatelt, kuid vastusest ilmneb, et tema jaoks oli halb stabiilsuse ja võrdlusmomendi puudumine. Seega, kui ühelt poolt kiitsid

üliõpilased ERRi tagasiside rohkust, tõi tema välja, et tagasiside siiski kannatas konkreetse tagasisidestaja puudumise tõttu.

Teine esile toodud negatiivne kogemus praktikast oli tudengite meelest tüdimuse tekkimine.

TLÜ4_ÕL: *Kirjutamine võib-olla lõpuks läheb selliseks monotoonseks ja kogu aeg teed ja trükid, eriti koroonajal kui väljas käia ei saa ja siis muud kui teed neid artikleid.*

Pandeemia demotiveerivat mõju praktikale mainisidki pea kõik trükimeedia väljaannetes töötanud tudengid. Seejuures toodi häiriva tegurina välja kodukontorites töötamine, mis paarile praktikandile tähendas seda, et igapäevaselt töötas toimetuses vähe inimesi.

TÜ1_EM_V: *Esiteks oli see, kui tulin esimesel päeval praktikale, siis ma polnud kunagi käinud Ekspress Meedia majas ja ma ei tundnud sealt kedagi ja siis tehti mulle enne, kui teised tööle tulid, majatuur ja näidati maja. Et näiteks siin istub sporditoimetuse (näitab kätega ühele, teisele poole), kellest kedagi küll siin ei ole, aga kujuta ette, et nad on siin. Siin istuvad ajakirjanikud, siin reklaamiosakond ja näidati läbi kõik. Kellegagi aga tutvuda ei saanud ja keegi ei teadnudki, et ma praktikal olen ja sama oli ka päevatoimetuse osakonnas, et hästi palju tehti kodukontori, mis muidugi on tore, et selline võimalus on, aga minul kui praktikandil jäi selline tunne, et istun üksinda oma boksis ja teen mingi üksi tööd.*

Seega, nagu TÜ1_EM_V vastusest selgub, tähendas pandeemia praktiseerivatele tudengitele rohkem üksi töötamist ning vähem toimetuse tuge ja üleüldist kollektiivi tunnet, mis võiski omakorda tekitada selle, et praktika käigus saadi vähem tagasisidet. Küll aga ei selgunud intervjuude käigus, milline oli täpsemalt iga ajakirjandusorganisatsiooni töökorraldus pandeemia ajal, mistõttu ei saa selle seost usaldusväärselt hinnata.

Lisaks pandeemiast ning kirjutamisest tekkinud tüdimusele nentisid maakonnalehtedes töötanud üliõpilased, et kuna üldjuhul ei saa väiksemates toimetustes spetsialiseeruda mingile kindlale suunale ja kirjutada meelepärase valdkonna uudiseid, muutub häirivaks ka erinevate teemavaldkondade vahetumine.

TLÜ_VIL2_MKL: *Üldiselt maakonnalehes töötades, et kui sa tahaks olla nagu noh, mingisuguse nagu suunitlusega ajakirjanik, näiteks, ma ei tea, sa tahad olla krimiajakirjanik, kui sa tahad nagu*

leida Eesti uudistes näiteks poliitikaajakirjanik olla, siis seda nagu maakonnalehes töötades võimatu teha. Sellepärast, et sul lihtsalt ei ole piisavalt nagu poliitikauudiseid või nagu mingeid krimiuudiseid, et sa saaks nagu spetsialiseeruda selles mõttes. Et võib-olla sellest nagu, et sa pead kõigest nagu kirjutama ja kõik tegelikult ei ole sinu jaoks nagu huvitav, et sealt võib nagu mingi siuke tüdimus tulla.

Vastusest saab teada, et tudengi hinnangul puudub maakonnalehes töötades võimalus spetsialiseeruda eeskätt seetõttu, et ühes teemavaldkonnas pole piisavalt uudislikku sisu. Selgub, et see asjaolu tähendab, et kirjutada tuleb teemadel, mis muidu huvi ei paku ning see tekitabki tööst tüdimust. Ka TÜ7_MKL oli sarnasel mõttel ning leidis, et temale tulnuks kasuks, kui toimetuses oleks talle praktika eel täpsemalt selgitanud, mis teemadel ja missuguse üleschitusega lugusid temalt oodatakse.

Seega saab tõdeda, et koroonaviiruse levikust tulenenud kaugtöö võimalused ning sellega ühes asjaolu, et igapäevaselt on toimetuses vähem inimesi, mõjus osadele, peamiselt kirjutavas meedias töötanud praktikantidele, negatiivselt. Kui aga vaadelda, mida leidsid praktika sooritamise juures puudujääkidena vilistlased ehk tudengid, kes käisid ajakirjanduspraktikal enne pandeemiat, on murekohad sarnased. Näiteks sooritas TÜ_VIL3_EM_P oma ühe kuu pikkuse praktika elukoha tõttu umbes pooles osas kodukontorist ning temagi tõdes, et kasulikum oli töötada toimetuses.

TÜ_VIL3_EM_P: *Et päris toimetuses olemine on ikka midagi muud, kui, kui kuskil kodus nokitsemine. Tasuks nagu praktikakoht selline saada, kuhu sa saad ikka füüsiliselt kohale minna. /.../ sina näed teisi ja teised teised näevad sind, et kui kodus istud, siis lihtsalt see ülemus suhtleb sinuga, aga need teised ajakirjanikud ei tea sinust midagi sisuliselt, nendega ta väga, väga nagu kokku ei puutu. Et see kohapeal olemine on kindlasti oluline, ma arvan ja sellest jäi minu, ma arvan puudu natuke.*

Kuigi vilistlane otsustas praktika suures mahus sooritada distantsilt ise, selgub, et ka ilma pandeemia olukorrata, mõjub kaugtöö demotiveerivalt. Seetõttu saab järeldada, et praktikakogemus on kasulikum ja meeldivam juhul, kui tööd teha vahetus kontaktis toimetuses.

Sarnaselt intervjuu ajal haridust omandavate tudengitele leidis ka üks vilistlane, et tema jaoks oli praktika suurim murekoht väheses tagasisides.

TLÜ_VIL1_PM: *Lugude tagasisidestamist, ei mäleta et uudiste juht oleks seda teinud. Ei saanud aru seetõttu, et mida oleks järgmisel korral saanud paremini teha.*

Lisaks temale tõid kaks vilistlast välja, et kuigi suuri puuduseid ei olnud, esines vahepeal ebakindlust, kas tööga saadakse hakkama ning ka vastati, et alati ei leidunud ehk teemasid, mida kajastada. Seega saab pandeemia ja selle eelse aja võrdlusena öelda, et ka varem on tudengeid häirinud tagasiside saamise puudulikkus ja kaugtööst tingitud tüdimuse tekkimist. Samas, tuleb arvestada, et TÜ_VIL3_EM_P näite puhul oli selle faktoriks isiklik valik. Küll aga näib, et pandeemia eelsel ajal oli tüdimuse tekke taga enam see, et alati polnud piisavalt tööülesandeid. Samas, nagu vastas eelnevalt TÜ_VIL2_PM, et suvel polegi väga millest kirjutada, saab öelda, et kogemust võib mõjutada ka suveperiood.

4.4 Praktika edasine mõju ajakirjanduskarjäärile

Läbiviidud intervjuude käigus uurisin nii tudengitelt kui vilistlastelt praktikakogemuste järel, kuidas muutis sooritatud ajakirjanduspraktika nende edasist suhtumist ajakirjanduse ning ka konkreetse toimetuse vastu, kus praktilal käidi. Käesolevas peatükis toongi välja, kuidas mõjutas kohustusliku praktika läbimine nende ajakirjandusliku meediumi eelistusi, suhet ajakirjandusega ning kas ja kuidas on see aidanud neid erialase karjääri kujundamisel.

Intervjuude käigus küsisin kõigilt peale praktika nii positiivsete kui negatiivsete kogemuste uurimist ka järgneva küsimuse: „Seda kõike arvestades, oletame, et saaksid oma ajakirjanduspraktika uuesti sooritada, kas valiksid selleks sama või mõne teise toimetuse? Miks?“ (vt tabel 3). Antud küsimusega soovisin paremini mõista, milline oli üliõpilaste ja vilistlaste kokkuvõtlik hinnang sooritatud praktikale. Et paljud tõid välja nii häid kui halbu aspekte, sai küsimuse abil mõista, kas praktika pakkujaga jäädigi pigem rahule või kahetseti oma valikut.

Tabel 3. Intervjueeritavate hinnang küsimusele „Seda kõike arvestades, oletame, et saaksid oma ajakirjanduspraktika uuesti sooritada, kas valiksid selleks sama või mõne teise toimetuse? Miks?“.

Intervjueeritav	Kas valiks praktikaks sama toimetuse uuesti?	Miks?
TÜ1_EM_V	Jah, valiks	Meeldis, kuid sooviks saada kogemuse PM-is töötamisest
TÜ2_ERR_V	Ei valiks	ERRi läheks uuesti, aga mitte veebiajakirjandusse
TÜ3_ERR_V	Jah, valiks	Meeldis, et polnud suurt ajasurvet
TÜ4_ERR_R	Jah, valiks	Meeldis kollektiiv ja töö
TÜ5_MKL	Jah, valiks	Töökorraldus sobis ja suurenes erialane huvi
TÜ6_EM_P	Pigem ei valiks	Sooviks proovida teleajakirjandust
TLÜ1_EM_P	Jah, valiks	Oli praktikandile toetav ja mõnus keskkond
TÜ7_MKL	Võib-olla valiks	Ei osanud muud eelistada ja tõdes, et sealne töö meeldis
TLÜ2_ÕL	Võimalusel ei	Meeldis, kuid sooviks võimalusel mujalt kogemusi
TLÜ3_ERR_T	Võimalusel ei	Meeldis, kuid läheks võrdluse saamiseks mujale
TÜ_VIL1_PM	Jah, valiks	Kolleegid olid inspireerivad ja töö huvitav
TÜ_VIL2_PM	Jah, valiks	Seal sirgus temast n-ö päris ajakirjanik
TLÜ4_ÕL	Jah, valiks	Kogemus peegeldas hästi töö olemust ja intensiivsust
TÜ_VIL3_EM_P	Jah, valiks	Sai teha kaugtööd ja leidis, et mujal töö ikka sama
TLÜ_VIL1_PM	Jah, valiks	Praktikast kasvas töökoht, mis toetas õpinguid ülikoolis
TLÜ5_ERR_T	Pigem valiks	Meeldis väljakutsuv töö ning suur uudisväärtus
TLÜ_VIL2_MKL	Pigem valiks	MKL oli turvaline koht esimesteks kogemusteks

Nagu tabelist ilmneb, nõustuks enamik tudengeid vajaduse korral praktika sooritada samas toimetuses. Seejuures ütles ainult üks üliõpilane, et ei sooviks tagantjärele kaaludes samas kohas praktikat sooritada, sest veebimeedias töötamine oli liiga tempokas. Kuid, et tema jaoks oli ERR juba praktika eel n-ö kinnisidee, sest nägi selles kvaliteeti, lausus ta küsimuse peale, et valiks sellegipoolest endiselt ERRi kui organisatsiooni uuesti. Seevastu neli tudengit jäid praktikaga küll rahule, kuid soovinuks või sooviksid silmaringi laiendamiseks kogemusi teistest väljaannetest ja toimetustest. Et aga 17-st üheksa valiks endiselt kindlasti praktikaks sama asutuse ja kolm ei osanud paremat eelistust nimetada, saab järeldada, et üldiselt oli üliõpilaste praktika mõju positiivne.

Seejuures oligi edasise töösuhte kujunemine kas sama toimetuse või sama ajakirjandusorganisatsiooni teise toimetusega, kuid ka üleminek teise meediamajja, peamine mainitud kaugem mõju sooritatud praktikast. Erialasele tööle said või jäid 17-st intervjuueritavast üheksa ehk enam kui pooled ning lisaks töid kaks tudengit välja, et praktika järel on neile samast töökohast vihjatud, et neid oodatakse sinna tagasi, näiteks suveperioodil. Üheksast ajakirjandustööle jäänud praktikandist kuus jäid tööle kas samale töökohale või samasse meediamajja. Kaks tudengit seevastu said tööle teise väljaandesse, üks Postimehesse, teine Ekspress Meediasse.

TÜ_VIL2_PM: ...inimesed, kes olid toonases Postimehe /.../ toimetuses onju /.../ nemad, paljud või mitmed ikkagi soovitasid siis mind sellele töökohale, kus ma praegu olen ehk siis Delfisse.

Kui enamik said praktika sooritamise järel töökoha tänu toimetuse juhi poolsele ettepanekule, said kaks üliõpilast Postimehes tööd endapoolse soovi avaldamisega. Kui TLÜ_VIL1_PM avaldas soovi praktikajuhendajale ehk samale tööpostile, sai TLÜ_VIL2_MKL töö maakonnalehes ehk teises toimetuses töötamise järel.

TLÜ_VIL2_MKL: Selles mõttes tööalaselt see nagu avas nagu ukсед, et ma sain Postimehes tööle ju, ilma igasuguse konkursita sain sinna. Et siis, kui ma olin veel teisel suvel tööl, siis ma kirjutasin ka Postimehele, et kuna ma tulen nagu septembris Tallinna tagasi, siis tahaks nagu ka kooli kõrvalt tööd teha ja siis nad võtsid mind tööle. Et ilma, et ma oleks pidanud osalema kuskil konkursil, koheldi ikkagi nagu selles mõttes oma inimest.

Ühel juhul võimaldas praktikandil püsivamalt ERRis tööd jätkata veebruari lõpul alanud Venemaa rünnak Ukraina vastu. Nimelt tegi ta eelnevalt küll praktika järel toimetuses kaastööd, kuid sõja puhkemisel pakuti talle uut töölepingut.

TLÜ5_ERR_T: *No minu puhul ma tunnen, et läks natuke teistmoodi kui tavaliselt. Ehk siis minu kasuks, kui nii võib öelda, mängis see sõda, sest meil tekkis toimetuses nii palju tööd juurde ja selle tõttu ma ka sain nii-öelda suuremamahulise kohaga tööle.*

Olgugi, et edasine töösuhe kujunes pea pooltel praktikantidest, ei saanud täheldada, et praktika järel oleks suurem võimalus töökoht saada kas kirjutavat, audio või audiovisuaalset sisu tootvas toimetuses. Ka ei joonistunud välja suuri erinevusi trükimeedia väljaannete ega ka toimetuse suuruse vahel, sest kasvõi osalise kaasatusega pakkusid tööd ka seal töötanud tudengitele kaks maakonnalehte.

Küll aga on märkimisväärne see, et nagu tõin välja intervjueeritavate ülevaates (tabel 1), omas kohustusliku praktika eel varasemat töökogemust vabatahtliku praktika näol kaheksa intervjueeritavat. Neist omakord kuus jätkas erialast tööd ka kohustusliku praktika järel. See tähendab, et kokku üheksast tööle jäänud üliõpilasest oli vaid kolm neid, kel puudus vabatahtliku praktika kogemus.

Veel tõi TLÜ4_ÕL ning mitmed teisedki esile, et praktikakogemus suurendas nende kontaktvõrgustikku.

TLÜ4_ÕL: *Eriti kuna puutusin seal kokku hästi paljude nagu tuntud inimestega ja nüüd kui ongi vaja, oletame mingit tuntud inimest kuskile saada, siis mul on temaga juba eelnev kontakt olemas ja on teda lihtsam kutsuda näiteks teleprojekti või kuskile mujale.*

Ta lisas, et praktikakogemus ka töömaastikul kasuks tulnud. Olgugi, et kooli kõrvalt antud tööpakkumise osas kokkuleppele ei jõutud, jäi ta töökogemusega silma.

TLÜ4_ÕL: *Tahtsin TV3 siukeses veebileheküljel kandideerida, uudised.ee vms, nad teevad ka Go3 platvormidele sisu ja seal küll vaadati, et Õhtulehe kogemus oli hästi hea ja kasulik, et sul on selline veebi kogemus juba olemas ja nad ütlesidki, et palju nagu kergem on siukest inimest õpetada, kes teab, mida see endast kujutab.*

Seejuures rääkisid mitu üliõpilast, et kooli kõrvalt oleks tööl käimine keeruline ning seetõttu keskendutakse praegu õpingutele. Olgugi, et tööga pole jätkatud, leidsid nad, et praktika suurendas erialast oskust ning julgust edaspidi erialase tööga jätkata.

TLÜ3_ERR_T: *Et see andis nagu selles mõttes kindluse, et jah, et ilmselt siukest nagu professionaalselt oskust mul juba on olemas ja see andis nagu kindluse, et jah, on olemas ja ma võin sellega nagu jätkata.*

Seega tõdes nii tema kui TLÜ1_EM_P, TÜ7_MKL, TLÜ2_ÕL, TLÜ3_ERR_T, TÜ_VIL1_PM ja TÜ5_MKL, et praktika käigus kasvanud julguse ja tööpraktikaga kinnistati ülikoolis õpitut ja mõisteti ajakirjandust detailsemalt. TÜ5_MKL tõi selgituseks näiteks, et mõistis, milline võiks mingi loo juures olla pildivalik või kujundus. Mitmed aga tõid näidetena ka üldise intervjuueerimisoskuse või allikate leidmise oskuse, mis praktikaga paranes.

TÜ5_VIL2_PM: *Ma ütleks niimoodi, et selle kahe kuu jooksul, mis ma olingi seal suvel, no seal ma nagu päriselt sain aru ja õppisin seda, et kuidas nagu ajakirjandus päriselt käib. Kuidas päriselt käib allikatega suhtlemine, teemade otsimine, kogu see protsess, et ideest kuni realiseerumiseni. Et nagu seal ma nagu päriselt kuidagi õppisin olema ajakirjanik.*

Peatüki kokkuvõtteks saab järeldada, et enamike tudengite jaoks osutus sooritatud ajakirjanduspraktika kasulikuks. Seda enam, et pea pooled tudengid said kas samas kohas või mujal väljaandes tööd. Teise peamise pikemaajalise kasuteguriga näen seda, et praktika toel suurenes paljude kontaktvõrgustik ning kasvas erialane teadlikkus ning julgus. Samuti, et osa intervjuueeritavaid pole otsustanud tööle jääda üksnes seetõttu, et see oleks hariduse omandamise kõrval keeruline, kuid nad tõid välja suurenenud kontaktvõrgustiku ja paremad oskused, näitab praktika edukust.

4.5 Hinnangud praktika sidususele ülikoolide õppekavaga

Kuna soovisin mõista, kuidas saaks kohustuslik ajakirjanduspraktika tudengitele ja seega ka väljaannetele kasulik olla, soovisin aru saada, kuidas hindavad üliõpilased praktilal kogetu ja ülikoolis õpitu sidusust. Seega analüüsin selles peatükis, milliseid probleeme kogesid tudengid ülikoolist tööle üle minnes, kuid toon seejuures välja, mis oli ülikooli ja praktika sidususe osas

positiivset. Tulemused esitan lähenedes nii Tartu kui Tallinna Ülikoolile individuaalselt, kuid samas esitan ka kummagi ülikooli ühised kitsaskohad.

Olgugi, et kahe ülikooli peale mainis paar üliõpilast, et kahtleb koolis pakutavate teoreetiliste õppeainete vajalikkuses, tõid pea kõik intervjuueeritavad ülikooli ja praktika vahelise sidususe osas välja praktilise ajakirjandusõppe. Seejuures on näha, et Tartu Ülikooli ajakirjandustudengite meelest oli enam puudujääke veebimeedia õpitu ja praktiseeritu vahel ja Tallinna Ülikooli üliõpilased nentisid probleeme ülikooli audiovisuaalse meedia õpetamises.

Tartu Ülikooli praktilise ajakirjanduse osas nägi vähemal või rohkemal moel probleemkohti kuus tudengit seitsmest. Neist viis kirjutavas meedias praktiseerinud intervjuueeritavat tõid välja, et praktilise ajakirjanduse kirjutava osa ja praktika töökogemuse vahel esinesid teatud detailsed erinevused, näiteks lubati päris töös pikemaid pealkirju ja juhtlõike. Sama leidis ka üks kolmest TÜ vilistlasest.

TÜ_VIL3_EM_P: *...päris-päris ajakirjanduses lubatakse ikkagi selliseid emotsionaalsemaid väljendeid ka ja noh, kõnepruuki ja hinnanguid ja nii meil siin, noh, koolitunnis siin kuidagi noh, praagitakse kõik välja.*

Olgugi, et Tallinna Ülikooli bakalaureuseastme ajakirjandustudengid nägid ülikooli kirjutava meedia praktilises õppes vähem probleeme, tõid kaks tudengit sellegipoollest samuti välja, et töömaastikul on kirjutamise reeglid leebemad. Ühtlasi sooritasid mõlemad tudengid praktika Õhtulehes.

TLÜ4_ÕL: *....aga võiks koos õppejõuga lugeda erinevaid väljaandeid, kuidas nemad kirjutavad, et kui pikad on nende juhtlõigud. Et ei pea olema täpselt see sõnade arv, mis Tiit Hennoste raamatus, et tahakse ka teistmoodi. Võib-olla siuke asi annaks aimu rohkem ja võib-olla proovida ise ka rohkem kirjutada koolis.*

Küll aga märkis üks Tallinna Ülikooli vilistlane sellele lisaks, et TLÜ praktilise ajakirjanduse ülesehitus on liiga telemeedia poole kaldu. Ta leidis, et kirjaoskus on aga iga teise meediumi alus, mistõttu võiks seda ka ülikool ka rohkem õpetada.

TLÜ_VIL2_MKL: *Meil kirjutavate ainete osakaal oleks kindlasti pidanud olema suurem, sest et nagu teleajakirjanikuna on nii suur osa sinu tööst tegelikult kirjutamine. Et ma arvan, et kirjutamine*

peaks olema kindlasti rohkem nagu prioriteet. Pluss meil oli näiteks ainult üks aine raadioajakirjandust, et see on nüüd minu arust nagu teiste žanrite võrdluses nagu tasakaalust natuke väljas.

Seega on märgatav, et trükimeedia osas näevad probleeme nii Tartu kui Tallinna Ülikooli üliõpilased. Seejuures tõdesid mõlemast ülikoolist intervjuueeritavad, et praktilal või üleüldisemalt töömaastikul on lubatud uudise kirjutamisel näiteks pikemad pealkirjad ja vabam ülesehitus. Et kummastki ülikoolist leidis seda probleemi esinevat ka vilistlane, saab järeldada, et ülikoolis õpitu ja praktika sidusus antud kontekstis ei tulene pandeemiaolukorrast, vaid on olnud juba aastaid.

Siiski, olenemata, et pigem nägid trükimeedia õpetamise juures rohkem probleeme Tartu Ülikooli tudengid, kiitis üks TÜ vilistlane ja üks tudeng just kirjutava meedia vastavust reaalsele tööle.

TÜ5_MKL: *Ma tooks eraldi ikka välja kirjutava osa, et noh, kuna ma olin kirjutavas väljaandes, siis see, mis me seal tegime, oli vägagi hästi üks-ühele seotud sellega, mis tegelikult toimetuses vaja läks. Nii et ma ütleks, et see oli hästi loogiline jätk meie praktilise ajakirjanduse õppeainele.*

Sarnasel seisukohal oli ka TÜ vilistlane, kes leidis üldisemalt, et kogu praktilise ajakirjanduse õppeaine (siis reporteritöö) vastas ajakirjandustööle ning oli kasulik. Ta märkis, et tulebki mõista, et ülikoolis ei saagi õppida, kuidas käib töö konkreetses väljaandes või meediumis, vaid et on vaja mõista üldist töö ülesehitust.

TÜ_VIL2_PM: *Mina olen küll seda meelt, et need reporteritöö ained olid ikkagi väga kasulikud, et seal peabki nagu aru saama sellest, et koolis me õpimegi ju nii-öelda mingit mudelit ja peadki õppima selle A ja O selgeks, peadki õppima selle tagurpidi püramiidi selgeks.*

Kui trükimeedias õpitu ja praktiseeritu osas nägid puudujääke kummagi ülikooli nii praegused kui endised üliõpilased, siis teiste peamiste ajakirjanduse meediumite kogemused läksid TÜ ja TLÜ tudengitel pigem lahku.

Näiteks nentis kolm TÜ ajakirjandustudengit probleeme ülikooli õppeaine „Praktiline ajakirjandus“ veebimeedia osaga. Neist üks, kes isegi oma praktika just ainuüksi veebiuudiseid kirjutades sooritas, leidis, et ülikoolis õpitud teadmistest ja lähenemistest jäi väheks või keskenduti seal tema hinnangul valedele detailidele.

TÜ3_ERR_V: *Ma arvan, et meie õppejõul oli veits kitsas idee sellest, kuidas veebimeedia päriselt on, näiteks lindi osa oli täielik absurd minu meelest. Näiteks veebimeedia päev, mida terve päev tegime, see oli väga hea. Eriti koroonajal saada kogu kamp sinna kohapeale kohale, et see oli nagu väga lahe päev. Võib-olla keskenduti veits valedele asjadele, noh, et igal pildil peab olema pildiallkiri, aga see ei ole kõige olulisem selles mõttes minu meelest...*

Antud juhul kritiseerib tudeng veebimeedia õppe juures eelkõige praktilise õppe päeva, kus kursuse peale tuli õppetööks loodud veebiuudiste keskkonnas uudiseid ja muud ajakirjanduslikku sisu postitada nii, et ligikaudu iga kümne minuti tagant keskkonda uus kirjatükk avaldataks. Selle mõtte oli praktiseerida, milline näeb töö välja veebitoimetuses, kus tuleb avaldada kiiresti palju ühikuid. Veebimeedia päeva all mõtles ta aga õppeaines hiljem toimunud praktikumi, kus igal üliõpilasel oli oma tööülesanne või roll, mis oli vajalik ühe veebiväljaande toimimiseks. Näiteks tuli kellelgi olla operaator, teisel aga helitehnik ning ka enamik olid reporteri rollis. Seevastu teised kaks üliõpilast nii kriitilised ei olnud, vaid leidsid, et veebimeedia juures jäi puudu sidususest varem õpitud teiste meediumitega.

Samas üks ERRi veebitoimetuses praktsieerinud tudeng oli TÜ praktilises ajakirjanduses õpituga rahul. Olgugi, et ta mõistis praktika järel, et ei sooviks veebitoimetuses edaspidi töötada, hindas ta koolis õpetatut, sest see aitas tööl sisse elada ja lihtsustas praktika sooritamist.

TÜ2_ERR_V: *Ma olen tänulik, et koolis oli veebi osa ka. Kui seda poleks olnud, siis ma oleks praktikal totaalse šoki saanud – millise tempoga neid tuleb teha, kuidas neid asju tuleb teha.*

Seega paistab, et hinnang ülikooli õpitu ja praktika sidususe osas jaguneb TÜ tudengite seas suuresti kaheks. Huvitav on seegi, et just trükimeedia ja veebimeedia kohta leidsid intervjuueeritavad enim nii puuduseid kui tugevusi. Tallinna Ülikooli tudengitega intervjuudest peegeldus aga üksmeelsust rohkem, sest kolm audiovisuaalse meediaga kokkupuutunud üliõpilast nägid probleeme ülikooli audiovisuaalsete õppeainetega. Näiteks nentisid ERR-is telemeediumi praktikal käinud üliõpilased probleemi, et kohustuslik praktika tuli sooritada enne kui ülikoolis telemeediat konkreetsemalt õpetati.

TLÜ3_ERR_T: *...tobe, et meil on viimasel õppeaastal niisugune aine nagu sissejuhatus teleajakirjandusse, aga praktikas reeglina käid ikka ära ju enne viimast õppeaastat, et sa saaksid, ütleme siis noh, kolmandal aastal lõpetada. Et ja eriti kui sa nagu lähedki seda teleajakirjandust*

tegema, siis on nii tobe, et sa teed kõigepealt praktika ära ja siis oled sügisel õppima seda teooriat, kuidas siis telelugusid tehakse. Ja siis, kui ma seal sügisel nagu kuulasin seda, siis ma tegelikult sain väga hästi aru, mida ta räägib, seepärast ma olen praktikas selle kõik juba läbi kogenud....

TLÜ3_ERR_T näitega tõi sama probleemi välja veel TLÜ4_ERR_T, kes oma praktikast rääkides kirjeldas, et töö vajas palju harjumist ning õppimist. Ta lisas, et kuigi ka teisel ülikooli õppeaastal oli õppeaineid, mis neid teleajakirjanduseks ettevalmistasid, tuli osa teadmisi alles peale praktikat viimasel õppeaastal. Samuti tõi ta takistava asjaoluna välja pandeemia ja kaugõppe, mis läbi osa teadmisi piisavalt hästi ei kinnistunud.

TLÜ4_ERR_T: *Selle koha pealt oli nagu hästi kahju, et kui mul oligi siis niisugune nagu ütleme, kaameratöö loeng, siis me tegime väga-väga palju kodus ja jäi nagu kätte saamata see praktiline kogemus. /.../ põhimõtteliselt see, kuhu me teleajakirjanduses oma lugusid loome, seal on kogu saateprogramm ja ta (õppejõud) nagu näitas meile loengus seda umbes mingi screenshotina (kuvatõmmisena) ekraani peal ja siis näitas, kuidas neid lugusid sinna sisestada ja mismoodi nagu edasi lähevad ja nii, aga kui ma lõpuks hakkasin nagu ise töötama, siis ikka see oli nagu mingi täiesti teine maailm. Näiteks siis sinna kirjutadki põhimõtteliselt kogu oma teksti, mis voiceoverina (pealeloetuna) ja koos tsitaatidega teles näeb. Aga sinna teatud kohta pannakse näiteks tõlge ja noh, selliseid pisikesi asju nagu õppisime koolis, aga kui pidin päriselt tegema, siis noh, ma ei pane kohe kokku, et kuhu see tõlge nüüd siis läheb.*

Tallinna Ülikooli kummagi vilistlase seisukohad õppetöö ja praktika sidususel kokkuvõttes pigem positiivsed. Küll, nagu eelnevalt selgus, leidis TLÜ_VIL2_MKL, et TLÜ peaks senisest enam rõhku pöörama kirjaoskusele. Samas ei toonud kumbki vilistlane esile, et probleeme olnud telemeedia õpetamisega.

Intervjuudest selgus seega, et kuigi suurem osa üliõpilasi on olnud rahul oma praktikakogemusega ning nõustuks antud väljaandes või toimetuses ka töötama, saanuks nende praktikale ülemineku ja sealne töökogemus veelgi mugavam olla. Tudengite näidete põhjal saab öelda, et nii Tartu kui Tallinna Ülikooli ajakirjandusõppes esineb õppurite jaoks sarnaseid probleeme. Näiteks leidsid kummagi ülikooli üliõpilased, et praktilise ajakirjanduse õpetamisel on vormistamise reeglid tegelikkusest karmimad. Küll on märgata kahe ülikooli ja nende ajakirjandustudengite kogemustes teatud erinevusi.

Näiteks, olgugi, et TLÜ tudengid kiidavad sealseid audiovisuaalse meedia õppeaineid, näevad nad selle osas ka enim probleeme esinevat. TÜ-s seevastu leitakse olevat puudujääke veebimeediaga.

Arvestades asjaolu, et enamik intervjueeritavaid olid intervjuu hetkel bakalaureuseastme üliõpilased, kes sooritasid pandeemia ajal nii praktika kui õppisid suure osa ajast kaugõppel, võivad esitatud puudused olla tingitud pandeemia olukorrast. Seda enam, et kummagi ülikooli vilistlased kiitsid ülikooli õppestruktuuri ja praktika sidusust rohkem ega leidnud nii suuri puudujääke.

4.6 Intervjueeritavate soovitusel praktikale suundujatele ning ülikoolile

Järgnevalt toon välja intervjueeritavate peamised nõuanded ja tähelepanekud, kuidas võiks edaspidi ülikool õppetööd muuta ning millist eeltööd tuleks teha praktikat alustaval ajakirjandustudengil. Ühtlasi toon näiteid, mille põhjal on tudengid ja vilistlased soovitanud valida praktika jaoks tööandja ja toimetuse.

4.6.1 Praktikantide soovitusel ülikoolile

Kummagi ülikooli õppetöö kohta käiv tagasiside ja soovitusel olid tudengitelt suuresti erinevad, kuid leidis ka teatud sarnasusi. Näiteks rääkis kummastki ülikoolist üks üliõpilane, et sooviks enne praktikale asumist paremat ettekujutust erinevatest erialastest töövõimalustest.

TÜ5_MKL: *Mida tahaks lisada praktikale või meie õppeainetele, nagu siis tahaks lisada seda, et kui oleks võimalik käia eelnevalt toimetuse tööga korra tutvumas, a'la ühe päeva jooksul näiteks noh, et siis võib-olla see võtaks nagu mingeid hirme veel rohkem maha.*

Kui selle näitega mõtles TÜ tudeng, et sooviks õppetöö käigus käia ja näha, milline on töökeskkond erinevates toimetustes, soovinuks TLÜ üliõpilane seevastu enam teada lisaks reporteriametile teistest ajakirjanduse valdkonna ametitest ja võimalustest.

TLÜ4_ÕL: ...näiteks, kui sa ei lähe kirjutama ajakirjandust, et mina tahaks teada, mis rolle veel on, et toimetaja või kunagi teles näiteks produtsent või mingi muu asjapulk, et ma isegi ei tea neid nimetusi. Et noh, seda valikut võiks veel olla, et oskaksin tulevikus pakkuda, et olla see või teha seda.

Seega saab öelda, et tudengid soovivad, et ülikooli nii praktiline kui teoreetiline õpe oleks mitmekülgsem, sest nii saaks parema ettekujutuse ajakirjanduse erinevatest töökohtadest. Samuti leidis üks TLÜ ning kaks TÜ tudengit ja üks vilistlane, et võiks muuta praktilise õppetöö trükimeedia osa. TLÜ1_EM_P hinnangul tuleks nimelt selle osakaalu suurendada, täpselt nagu selgus varem ka TLÜ_VIL2_MKL öeldust.

TLÜ1_EM_P: Võib-olla rohkem põhjalikumalt nagu ajakirjandusõpet, et sellest ühest kursusest, kus me õpime nagu uudise aluseid, et sellest nagu ei piisa. Et rohkem siukseid süvitsi kas toimetuse töösse või üleüldse uudiste tegemise töösse nagu süvitsiminevaid aineid oleks tarvis selle jaoks, et valmistada ette paremini praktikaks.

Seevastu toodi Tartu Ülikooli praktilise ajakirjanduse trükimeedia kohta kaks soovitus. Ühe ettepanekuna leidis vilistlane, et sujuvamaks üleminekuks koolist praktikale aitaks kaasa, kui ülikoolis praktiseeritaks veelgi enam uudisloo tähtajaks kirjutamist.

TÜ_VIL3_EM_P: Võiks või peaks katsetama aga mingit sellist asja, et üliõpilane saabki omale teema hommikul, sest et nii palju kui mina mäletan oma reporteritöö ajast, siis noh päris palju tööd oli selleks reede hommikuks tehtud.... Aga see oskus, et täna hommikul vat niisugune teema ja õhtuks tahaks lugu, et see on nagu raske ja teistmoodi.

Seevastu teine intervjuueeritav nägi probleemi selles, et uudis võis käia ainult Tartu ja Tartumaa kohta. Ta leidis, et see seab tudengitele ebavõrdsed tingimused ning ühtlasi piirab võimalust leida originaalselt ja n-ö kõva uudist.

TÜ1_EM_V: Inimesel, kes elab Tartus, tal on ju selge eelis selle tudengi ees, kes ei ela Tartus või noh, ei ole varem elanud Tartus. Et ta juba teab, kust hakata uudist otsima või mis võivad olla Tartu need valdkonnad, kust sa võiksid leida uudised, mis on nagu need probleemkohad. Et seda nagu võiks ikkagi laiendada, et kõigil oleks nagu sama eelis seda uudist otsides.

Seega on nii Tallinna kui Tartu Ülikooli tudengite ühised soovitusel eelkõige suurendada praktilises õppetöös kirjutamise osa. Et tudengid tahaksid rohkem teada saada ajakirjanduse teistest töökohtadest ja tutvuda erinevate meediamajadega, näitab ühtlasi seda, et neile pakuvad lisaks reporteritööle huvi teisedki võimalused. Saadud vastuste abil võib mõista, et järelkult loodavadki ajakirjandustudengid praegusest mitmekülgsemat õpet.

4.6.2 Soovitused tulevastele praktikantidele

Intervjuudest selgus palju erinevaid soovitusi nii selle kohta, mille põhjal võiks ajakirjandustudeng oma praktilise tarvis toimetuse valida kui ka selle osas, kuidas sealne töökogemus erialaselt võimalikult kasutoovaks kujundada. Olgugi, et ettepanekuid oli mitmesuguseid, tõid enamik intervjuueeritavaid emma-kumma või mõlema küsimuse juures välja, et arvestada tuleks väljaande ideoloogia ja stiiliga.

TÜ_VIL2_PM: *Minge sinna, mida ise loete. Et see võib-olla juba nagu lugedes oled aru saanud, et mis on selle väljaande stiil ja kas sulle meeldib see, kuidas nad asju käsitlevad, see oleks nagu kõige loogilisem.*

Et teisedki tudengid olid samal seisukohal, leidis üks neist, et isegi kui praktikat alustav tudeng järjepidevalt mingit väljaannet ei tarbi, tasuks seda enne praktikale minemist teha. Ta selgitas sarnaselt eelmisele näitele, et seeläbi võiks mõista, kas ja milline väljaanne kellelegi sobida võiks.

TÜ5_MKL: *...isegi kui sa ei tarbi igapäevaselt seda väljaannet, kuhu sa lähed praktikale, siis enne kui sa lähed sinna, et sa tarbiks seda mingi nädal-paar vähemalt ja nagu sa viiksid ennast asjaga kurssi, et oskaksid teemasid pakkuda ja tead, mida seal on kajastatud ja mida seal võiks kajastada.*

Sellele lisaks oli enamike soovitus olla julge. Näiteks julgustasid paar tudengit, et isegi kui soovitud toimetusest või väljaandest tööpakkumisi pole, tasub neile end ise välja pakkuda.

TLÜ3_ERR_T: *Põhimõtteliselt igasse toimetusse on nagu oodatud keegi ja isegi kui seda ka ei ole, aga ütleme, et sulle tõesti tohutult meeldib näiteks Postimehe sporditoimetuse või ERR sport on ju, et*

isikliku seda pakkumist ei tule, aga sa tahaks ikka nagu ikka minna sinna ja kui tunned, et sa saad hakkama, siis igal juhul tasub kirjutada. Meiliaadressid on ikka olemas.

Seega siiamaani taandub enamik soovitusi selle taha, et üliõpilane valiks oma praktikakoha oma lugemisharjumuse ja meelepärase stiili põhjal. Siinkohal saab ka suuresti järeldada, et samadel eeldustel kandideerisid praktikale ka intervjuueeritavad, sest näiteks ERR valiti samuti usaldusväärsuse põhjal.

Teine asjaolu, millega intervjuueeritavad soovitasid arvestada, on väljaande ja toimetuse võimalused ning suurus.

TLÜ_VIL2_MKL: *Ma arvan, maakonnalehte võib eelistada siis kui sa tead, et sa üldiselt oled kirjutav ajakirjanik ja sa tahadki võib-olla proovida erinevaid žanre. Et sa tahad proovida kirjutada spordist ja kultuurist ja kõigest, et võib-olla nagu sellele inimesele, kes ei ole veel täiesti kindel enda tuleviku suunas.*

Näiteks siinkohal annab vilistlane aimu, et maakonnalehes ei pruugi tudengil olla väga palju valikuvõimalusi, see-eest aga võimalus kajastada erinevatest teemadest ning avardada silmaringi. Nagu temagi ütles, sobiks maakonnaleht pigem praktikandile, kes oma tulevikus veel väga kindel ei ole. Seevastu leidsid aga kolm teist tudengit, et ka suurem toimetuse on hea praktikaasutus inimesele, kel kindel perspektiiv oma karjääri osas veel puudub.

TLÜ1_EM_P: *Minu arust praktikakoha valiku peamine kriteeriumi võiks olla perspektiiv ehk et kui sa tead, et sa ei ole oma näiteks suunas päris kindel, mis ajakirjanduses teha tahad, siis on väga mõistlik valida mingi suur grupp, olgu see Postimees Grupp, olgu see ERR või Ekspress Meedia. Lihtsalt, et sa näed kõrvalt nii paljude teiste toimetuste ja teiste suundade tööd, sa näed kõrvalt raadiot, kuidas tehakse mingeid videosid. Äkki sa tahad hiljem hoopis sinna suunda minna. Et selles mõttes, et kui sa lähed mingisse väiksesse väljaandesse nagu Virumaa teataja, siis sealt võib saada väga hea praktikakogemuse, aga, samas võib-olla sa ei näe ega koge nii palju asju, kui keegi praktikal võiks.*

Seega, nagu antud näitest selgub, soovitab tudeng suuremat meediamaja seetõttu, et seal on võimalus näha erinevate meediumite toimimist. Seeläbi leidis ta, et seesugune kogemus võib praktikandile pakkuda uusi erialaseid eelistusi.

Intervjueeritavate soovitudest ei selgunud väga konkreetselt, kas praktika oleks nende arust mõistlikum sooritada trükimeedias, raadios või hoopis televisioonis. Vaid üks tudeng rääkis oma kogemusest, et ei soovitaks praktika sooritamist veebiajakirjanikuna.

TÜ2_ERR_V: *...seal oled sa rohkem toimetaja rollis ning ei saa lähedalt ajakirjandust näha ja ei saa minna intervjuusid minna tegema. Soovitaks minna mujale mitte veebi, algajal võib seal olla väga keeruline.*

Nagu üliõpilane eelnevalt rääkis, oli ta küll tänulik, et ülikoolis veebiajakirjandust õppida sai, kuid sellegipoolest oli praktika tema jaoks raske. Siinkohal saab aga näitest lisaks järeldada, et veebiajakirjanikuna töötades ei pruugi praktikant teha saada niivõrd reporteritööd, vaid olla uudislugude toimetaja. Tudeng rääkiski, et suur osa avaldatavatest uudistest on pressiteadetest või välismeediast, mistõttu saab ise uudiseid kirjutada vähe.

Kui TÜ2_ERR_V oli ainus intervjueeritav, kes soovitas praktikakoha valimisel veebimeedia välistada, andis teine tudeng soovitusel alustada ajakirjandustööd trükimeediast.

TLÜ_VIL2_MKL: *Üks õppejõud on öelnud, Priit Pullerits, et kõige parem oleks kõike teha kirjutavas väljaandes. Paljud unistavad telesärast, tuntuusest jne, aga hea hüppelaud on toimetuses töötamine. Isegi kui tead, et tahad telesse, siis ma soovitaks ikkagi jagada, et neli nädalat oled kirjutavas väljaandes ja siis neli nädalat kas teles või raadios, see annab hea ülevaate, mis toimetuses toimub ja arusaama, kas sulle üldse sobib ajakirjaniku töö.*

Seega on vilistlane seisukohal, et olenemata kellena praktikant edaspidi ajakirjandusmaastikul töötada soovib, on parim alustada kirjutava ajakirjanikuna. Veel mainisid paar tudengit, et tasub kaaluda ka ühe suve jooksul erinevate meediumite proovimist. Seetõttu leidsid ka näiteks kaks Ekspress Meedias praktiseerinud tudengit, et parim viis on ajakirjandustudengil minna esimesel ülikooli õppeaastal ka vabatahtlikule praktikale.

TÜ1_EM_V: *Ma arvan, et tegelikult ei ole vahet, võta lihtsalt see, mis parasjagu tundub huvitav, sest et sul on tegelikult aega teha ja proovida veel. Ja sellepärast on ka hästi kasulik, kui sa lähed peale esimest aastat kohe praktikale, sest siis sa saad nagu kohe hakata proovima midagi, saad endale selle suuna kätte, et mida sa tahad oma kohustuslikuks praktikaks teha ja mida sa tahad peale kooli teha.*

Arvestades, et intervjuueeritavate peamine soovitus on sooritada praktika vastavalt oma meediatarbimise ja ajakirjandusorganisatsiooni stiili ning võimaluste põhjal, leidsid mitu neist, et selle eelistuse tekkimiseks aitab kaasa võimalikult paljudel praktikatel käimine. Lisaks tõi TÜ1_EM_V välja, et ei soovita seetõttu praktikandil korduvalt ühes ja samas kohas praktikal käia. Seda samal põhjusel, et selle asemel teistsuguseid kogemusi ja kontakte saada. Samuti tõi üks üliõpilane välja, et kui oma meediatarbimise või kogemuste pealt valikut langetada on keeruline, tasub kogemusi uurida teistelt, kes konkreetsetes väljaandes või toimetuses töötanud on.

TLÜ4_ERR_T: *...mind ennast väga aitas see, et ma küsisin varasemalt tegelikult ERRis praktikal käinutelt, et missugune see nagu praktika üldse nagu on, et ega me ju kuskilt paberi pealt seda lugeda ei saa, et mis on sinu tööülesanded on ja kuidas täpselt, mis kell hommikune koosolek hakkab. Aga minu puhul see oli väga edasiasitav, et ma kuulsin täpselt, et hommikune koosolek on see ja mis kell ja siis istud oma laua taha ja hakkad kõnesid tegema /.../ Et kui sa saad nagu mingid pidepunktid endale kätte, siis on nagu palju lihtsam edasi minna.*

Lõpetuseks töid intervjuueeritavad välja ka konkreetseid soovitusi tulevastele praktikantidele, kuidas nende praktikakogemus saaks neile olla võimalikult kasulik. Neist enamik leidis, et praktika oleks sujuvam ja kasulik, kui enne seda otsida valmis uudiste ideid.

TP_VIL2_PM: *Üks asi, mille peale mina ei osanud mõelda väga, oli see, et tegelikult võiks praktikale minnes olla mingid mõtted, mida sa tahaksid nagu teha, no mingid teemad. Teemasid on nagu väga raske leida, aga vähemalt mingisugused sellised suunad või asjad, et kui need nagu natuke enda jaoks läbi mõelda, et sa kindlasti tuleb kasuks.*

Sellele lisaks soovitas üks vilistlane, et võimalusel tasub praktika ajal eelistada ka toimetuses töötamist, mitte n-ö kodukontorist.

TÜ_VIL3_EM_P: *Et päris toimetuses olemine on ikka midagi muud kui kuskil kodus nokitsemine. Tasuks nagu praktikakoht selline saada, kuhu sa saad ikka füüsiliselt kohale minna. /.../ sina näed teisi ja teised teised näevad sind, et kui kodus istud, siis lihtsalt see ülemus suhtleb sinuga, aga need teised ajakirjanikud ei tea sinust midagi sisuliselt, nendega tsa väga nagu kokku ei puutu.*

Seega saab kokkuvõttes öelda, et intervjuueeritavad soovivad praktika sooritamisel langetada valik oma meediatarbimise põhjal, samas aga proovida erinevaid väljaandeid ja meediumeid. Selleks leidsid

nad, et ajakirjandustudengil ei tuleks piirduda ainult kohustusliku praktikaga, vaid käia võimalusel ka vabatahtlikul praktikal. Et kõlas soovitus olla julge ning küsida ise tööpakkumisi ning seejuures uurida varasemate praktikantide kogemusi antud väljaandes, võiks seegi suurendada praktika kasutegurit. Siinkohal võiks arvesse võtta kasvõi TÕ2_ERR_V kogemust, sest nagu ta rääkis, oli veebiajakirjaniku töö talle keerukas ning selles ametis ta enam töötada ei sooviks. Võib arvata, et selliste ootamatuste vältimiseks võib teiste praktikantidega kogemuste jagamine kasulik olla.

5. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Nagu Jake Murdoch ja Jean-Jacques Paul (2007) järeldasid, on praktilal suur kasu, sest uurimuste tulemused on näidanud, et õpitu praktiseerimine töökeskkonnas on arendanud tudengite käitumist, nende manuaalseid oskusi ja üleüldisi teadmisi. Bakalaureusetöö raames läbiviidud 17 intervjuu käigus selgus, et kui tekiks vajadus sooritada praktika uuesti, oleks 12 intervjuueeritud nõus asuma tööle samale praktikakohale, mis näitab nende rahulolu töökeskkonna ja tööülesannetega. Teiseks tuli välja, et mitmele praktikandile andis praktikakogemus juurde julgust ning nad mõistsid, mida ikkagi ajakirjaniku töö täpsemalt tähendab. Seega, nagu juba varem järeldatud, oli praktika enamike jaoks kasulik ja erialaselt edasiasitav.

Arvestades aga, et ma ei leidnud teisi sarnaseid uuringuid ajakirjandustudengite sooritatud praktika kui karjäärisuundumuste mõjutaja kohta, on siinkohal raske võrrelda ja hinnata oma töö tulemusi. Nimelt on uurijad erinevalt lähenenud sellelegi, mis määrab praktika edukuse. Näiteks, kui osade meelest näitab seda töö otsimise lühike kestus pärast hariduse omandamist (Blinder jt, 2015; Klein ja Weiss, 2011), siis samas on leitud, et praktika on seda edukam, mida enam tudeng ülikoolis õppetööle panustab (Opiniano jt, 2021).

Kumbagi lähenemist ma oma töö tulemustega täielikult kõrvutada ei saanud, sest esiteks polnud enamik intervjuueeritavaid intervjuu ajal veel ülikooli lõpetanud ning teiseks ei uurinud ma nende õppeedukuse ega õppemetoodikate kohta. Küll aga selgus vestlustest, et 17-st intervjuueeritavast said üheksa ehk enam kui pooled peale praktika sooritamist kas samas asutuses või paaril juhul ka mõnes teises ajakirjandusorganisatsioonis tööd. Arvestades seega Blinderi ja teiste (2015), lisaks Kleini ja Weissi (2011) lähenemist, võib järeldada, et nende praktikakogemus oli neile kasulik. Seevastu, kui lähtuda Opiniano (2021) leitud, et mida õpihimulisem on üliõpilane koolis, seda edukam on praktika, tõid ka mitmed intervjuueeritud tudengid välja, et praktika oli neile hea viis õpitud kinnista varem õpitud teadmisi. Ka seeläbi võiks hinnata, et tänu ülikoolis õpitule oli töö praktiseerimine lihtsam ja kasulik, sest tudeng teadis praktilal tehtut koolis õpituga seostada.

Olenemata teistest relevantsetest uuringutest soovisin oma bakalaureusetööga välja selgitada eelkõige, kuidas kohustusliku ajakirjanduspraktika sooritanud üliõpilased ja vilistlased ise hindavad sooritatud praktika mõju nende edasistele karjäärivalikutele. Selle vajalikkus seisnes minu silmis

selles, et oleks võimalik mõista, kas ja mida tuleks muuta näiteks ülikoolide õppekavas, et edaspidi võiks tudengi esimene erialane töökogemus olla kasulikum ja ootuspärasem. Selleks küsisin kõigilt muuhulgas, kuidas hindavad üliõpilased praktilist kogetu ja ülikoolis õpitu sidusust. Pea kõik intervjuueeritavad nii Tartu kui Tallinna Ülikoolist tõid välja, et praktikaga saaks sidusam olla eelkõige ülikoolis pakutav praktiline ajakirjandusõpe. Seejuures ilmnis, et TÜ-s nähti probleeme veebimeedia õpetamisega ning TLÜ üliõpilased nentisid puudujääke audiovisuaalse meedia õpetamisega. Täpsemalt selgus, et kummagi ülikooli osas leidis probleeme trükimeedia osaga, sest praktika sooritanud tudengid leidsid, et võrreldes ülikoolis õpituga on töö vormistamisnõuded leebemad. Samas ei leia ma, et see peaks tähendama seda, et praktiline ülikooliharidus peaks leebem olema. Pigem täheldan, et ülikoolis peakski näiteks uudise kirjutamise nõuded tööandjate praktikast veidi karmimad olema. Seeläbi võiks kindlam olla, et praktikale suunduva üliõpilase töökogemus on lihtsam ja kasulikum, sest ta on koolis harjunud tegema uudiseid karmimate reeglite järgi.

Olgugi, et töös kaasatud vilistlaste osakaal oli võrdlemisi väike – viis intervjuueeritavat, olid nende seisukohad ülikooli ja praktika sidususe hindamisel positiivsemad. Näiteks leiti, et ülikooli mõte ongi selgeks õpetada uudise mudel, mida siis praktiliselt harjutatakse. Samas, arvestades töös vastanute üliõpilaste ja vilistlaste suhet, ei saa selle najalt suuri üldistusi teha. Seda enam, et hinnang praktika sooritamise kogemustele võib ajas muutuda. Näiteks võib vilistlane hinnata praktikat tagantjärele positiivsena seetõttu, et on selle toel leidnud oma õpingute järel töökoha. Samas leidis äsja praktika sooritanutel ja vilistlastel ka ühiseid negatiivseid kogemusi praktikalt. Näiteks vastasid eeskätt kirjutavas meedias töötanud praktikandid, et ajapikku võib tööst või üha sarnastel teemadel kirjutamisest tüdimus tekkida. Samuti toodi välja probleeme puuduliku või vähese tagasiside saamise kohta tööandjalt.

Seejuures, nagu on varem leidnud Hallin jt (2021), et tudengitele tuleks kasuks, kui neile ajakirjaniku tööd läbi konkreetse toimetuse tutvustada, tõdesid ka minu töös vastanud. Näiteks tõid nii vilistlased kui ka intervjuu toimumise hetkel haridust omandavad ajakirjandustudengid välja, et praktika saaks ootuspärasem olla juhul, kui ülikoolis tutvustaks neile enam erinevaid ajakirjandusega seotud töökohti või kui nad saaksid käia erinevate väljaannete ja toimetuste tööga tutvumas. Olgugi, et enamik vastanuid oli kokkuvõttes oma praktikakogemusega rahul ning oleks nõus samasse asutusse praktikale ka uuesti minema, võib järeldada, et tudengid sooviksid siiski suuremat arusaama konkreetsetest

valdkonna võimalustest ja töökohtadest. See tähendab, et mida on leidnud Hallin jt (2021), on ülekantav ka Eesti ajakirjandusmaastikule.

Seejuures on võimalik, et kui ajakirjandustudeng saaks nii praktika eel kui vältel rohkem tagasisidet, tunneks ta end kindlamalt ka edasiste karjäärivalikute langetamisel. Nimelt, nagu tõid välja paar tudengit, avanes neil võimalus püsivalt ajakirjandustööle jääda praktika jooksul, kui nad selle võimalust tööandjalt uurisid. Kuigi ma seda intervjuude käigus ei küsinud, võib see tähendada, et praktikant tundis end ametis kindlalt, mislähki oli tal julgust tööga jätkama. Et aga mitu tudengit selgitas, et vähese tagasiside tõttu tunti end praktiliselt ebakindlalt, võis see põhjustada selle, et üliõpilasel puudus enesekindlus tööandjalt edasiste töövõimaluste kohta uurida. Selle võimalikkusest võiks toetada seegi, et üheksast praktika järel tööle jäänud ajakirjandustudengist kuus olid varasemalt sooritanud ka vabatahtliku praktika. Ühest küljest tähendab see küll enam töökogemusi ja ehk paremat erialase suunaelistuse kujunemist, teisest küljest võib selle põhjuseks olla aga see, et teatud kindlustunde pakkus talle praktikaaruande esitamine või positiivne tagasiside praktika järel. Samas, kui seesugune kindlustunne tekiks tal juba praktika jooksul, äkki julgeks või sooviks ta töövõimalusi uurida juba enne praktika lõppemist?

Kuigi ma ei küsinud intervjuudes konkreetselt, kuidas mõjutas praktikakogemus intervjuueeritavate erialase töö eelistusi, võib eeldada, et lisaks üheksale tööle jäänud praktikandide võis see osadel vastanutel muutuda. Näiteks ERR-is töötanud üliõpilane leidis praktikakogemuse järel, et kuigi talle sobis antud organisatsioonis, ei sooviks ta tulevikus enam veebiajakirjanikuna töötada, sest taipas praktiliselt, et ei saanud siis teha niivõrd reporteri tööd, vaid oli toimetaja rollis. Samuti tõdes neli vastanut, et kui nad peaksid uuesti praktika sooritama, valiksid nad võimaluse korral mitmekülgse kogemuse saamiseks mõne teise väljaande.

Nagu leidsid intervjuueeritavad, usun samuti, et sobivama praktikakoha valikule aitaks kaasa, kui tudengil oleks praktika eel võimalus tutvuda erinevate ajakirjandusorganisatsioonide töökeskkonnaga ning võimalustega. Samuti usun, et mida mitmekülgsem on üliõpilase ülevaade meediamaastriku töövõimalustest ja selle ametikohtadest, seda teadlikumalt võiks ta osata valida omaale töökoha. Vastasel korral, kas pole mitte võimalik, et kui üliõpilane teab praktikakoha valida tegelikelt võimalustest vähema seast, et ta ei jää töökogemusega rahule ega näegi end tulevikus ajakirjanikuna töötamas? Loomulikult ei saa saavutada seda, et kõik ajakirjandustudengid päriselt ka ajakirjanikena tööle hakkaksid, kuid mida laialdasem on nende arusaam meediamaastrikust ja selle võimalustest, seda

suurema tõenäosusega võiks igaüks leida endale sobiva väljundi. Seetõttu leiangi, et ülikoolihariduses peaks senisest enam ajakirjandustudengitele neid võimalusi tutvustama.

Kokkuvõttes leian, et kohustuslik ajakirjanduspraktika omab üliõpilasele positiivset mõju. Seda seetõttu, et kui 17-st intervjueeritavast said praktika sooritamise järel erialasele tööle üle poole vastanutest ning vaid viis ei naaseks olukorras, kus peaksid uuesti praktika sooritama, võimalusel samale tööpostile, on see hea näitaja. Seda enam, et neli tudengit, kes samal tööpostil võimalusel ei töötaks, ei teeks seda seetõttu, et sooviksid saada uusi kogemusi ja laiemat silmaringi. Seega võib järeldada, et sooritatud praktika aitas tudengitel paremini mõista, millised on nende tööalased eelistused. Näiteks võib järeldada, et üheksa töökoha leidnud üliõpilast on seega rahul oma praeguse töökohaga, mitmetele aitas praktika aga seevastu mõista, et nad soovivad lisaks omandatud kogemustele töötada ka mujal väljaandes või meediumis.

Veelgi enam, et intervjueeritavad tõdesid, et saadud praktikakogemus aitas neil kinnistada ülikoolis omandatud teadmisi, andis julgust ja suurendas kontaktvõrgustikku, võib öelda, et ajakirjanduspraktika kaugem mõju avaldub selleski, et see seab üliõpilase tööturuks paremini ette. Näib, et suurenenud kontaktvõrgustik ja eelnev töökogemus võiksid kiirendada ka ülejäänud tudengite töö leidmist. Seda seetõttu, et nagu tõid välja kaks maakonnalehes töötanud üliõpilast, oleks nad toimetusse tagasi oodatud. Ka vastas TLÜ4_ÕL, et praktika tuli talle hiljem kasuks tööle kandideerimisel. Seega, nagu Jung ja Lee (2016) on kirjutanud, näibki praktikakogemus kaasa aitavat töö leidmise kiirusele, sest olenemata, et kui töö kirjutamise ajal oli töö leidnud üheksa tudengit, on pakkumisi ja võimalusi avanenud teistelgi.

Lõpetuseks uurisin oma töös intervjueeritavatelt, mida soovitavad nad oma kogemuse põhjal ajakirjandustudengile ning ka ülikoolile, et tulevaste praktikantide töökogemus võiks neile kasulik ja meeldiv olla. Nagu on Wen oma töös soovitanud (2010), saaksid tudengid oma praktikakogemuse maksimaalselt ära kasutada siis, kui enne seal töö alustamist viiakse end kurssi sealse tööga, ollakse positiivselt meelestatud ning aktiivne küsima nii tagasisidet kui tööülesandeid. Ka minu töös soovitasid intervjueeritavad, et praktikakoha valikul tuleks arvestada esmalt sellega, millist ajakirjandust ise tarbitakse ning et mõeldaks seeläbi, kas ja millise väljaande või toimetuse stiil ja ideoloogia neile sobiks. Samuti toodi välja, et enne tööle asumist võiks tudeng koguda ideid ja teemasid, millest praktika jooksul uudislugusid teha ja kajastada.

See tähendab, et ka intervjueeritavad soovivad sarnaselt Wenile teha eeltööd. Samuti, nagu minu tööst selgus, on just tagasiside saamine praktika jooksul üks probleemseid aspekte. Seda seetõttu, et kui paljud kiitsid toimetuse refleksiooni tehtud tööle, siis teine pool nentis selle puudulikkust. Asjaolu, et intervjueeritavad tõid välja, et praktikandil tasub olla julge oma ideid välja pakkuma ja ka tagasisidet küsima, näitab, et Weni soovitused on siinkohal relevantset.

Usun, et käesolev bakalaureusetöö võiks kasulik olla eelkõige just ajakirjandustudengitele, kes on suundumas erialasele praktikale. Samas võib teiste kogemuste ja soovitustega tutvumine aidata ka sarnases olukorras teiste erialade õppureid. Olugi, et leian tööl olevat ka teatud kasu meediaväljaannetele, võiks tulevikus ajakirjandustudengite praktikakogemustele läheneda ka toimetuste-keskselt. Seda seetõttu, et praegusel kujul läbiviidud uurimusest ei selgunud, mille alusel valivad omale hooajalisi töötajaid väljaandeid, millised on täpsemalt sealsed töövõimalused ja töökultuur. Samuti võiks toimetuste läbi praktikale lähenemine pakkuda arusaama, kas ja milliseid puudusi näevad ajakirjandusõppes meediaväljaanded. Arvestades aga, et ülikoolis pakutav ajakirjandusõpe võiks olla eelduseks ajakirjanikuks saamisel, on minu meelest oluline mõista just tööandjate tagasisidet. Usun, et seeläbi saaks ajakirjandustudengid paremini mõista, kus on nende stiilile ja ootustele vastavad töövõimalused.

Siiski leian, et ka käesolev bakalaureusetöö saab ajakirjandusväljaannetele ja toimetustele kasu tuua. Seda seeläbi, et nagu intervjueeritavad minu töös leidsid, on praktika juures üks läbivaid probleeme tööandja poolse refleksiooni nappus ning kõrvalejätuse tunne. Seega võiks bakalaureusetöö anda tööandjale võimaluse mõista, kuidas nad saaksid üliõpilast praktilisel õppimisel tulemuslikumalt toetada ja suunata.

KOKKUVÕTE

Praktikate rolli õppetöös on välismaal varasemalt mitmeti uuritud ning nagu leidsid näiteks Jake Murdoch ja Jean-Jacques Paul (2007), arendavad need õppuri manuaalseid oskusi ja laiendavad üleüldisi teadmisi. Samuti tõdesid Blinder ja teised (2015), et praktika läbinud üliõpilased omavad eelist tööturul ka seeläbi, et nende töö otsimise kestus võib võrreldes vastava kogemusega kandidaadiga olla lühem. Ühtlasi, nagu leidis April Chan (Wen, 2010), tuleb praktikant kasuks ka ülikoolile ning tööandjale, sest ta võimaldab seeläbi vajadusel kas kooli õppekava muuta või ettevõttele „uut verd“ tuua.

Et Eestis on arvatud olevat ligi tuhat ajakirjanikku (Kõuts-Klemm jt, 2019) kuni 1500 (Pihl jt, 2019), kellest üleriigilistes väljaannetes omab erialast haridust ligi neljandik ning maakonnalehtedes vaid kümme protsenti ajakirjanikest (Tasur, 2017, viidatud Kõuts-Klemm jt, 2019, kaudu). Leidsin, et oli oluline uurida põhjuseid, miks ei suundu rohkem ülikooli lõpetanud ajakirjanikke erialasele tööle. Nii soovisingi oma bakalaureusetöö läbi täita tühimiku ja uurida, millised on ajakirjandustudengite praktikakogemused Eestis ning kuidas on erialase praktika sooritamine mõjutanud nende karjäärivalikud. Selleks viisin läbi 17 poolstruktureeritud intervjuud, kellest 7 vastanut olid Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni bakalaureuseastme tudengid ning 5 Tallinna Ülikooli ajakirjanduse üliõpilased. Samuti vestlesin kolme vilistlasega Tartu ja kahe vilistlasega Tallinna Ülikoolist.

Mõistmaks, millist mõju sooritatud erialane praktika üliõpilasele omas, küsisin intervjuudes, mille põhjal ajakirjandustudeng omale praktikakoha valis. Vastustest selgus, et näiteks valisid mitmed tudengid praktika sooritamiseks maakonnalehe seetõttu, et soovisid uudislugusid teha mitmekülgsel teemadel ning mitte siduda enda mõne konkreetse teemavaldkonnaga. Seevastu suuremates meediamajades nägid üliõpilased võimalust proovida ja näha erinevaid meediume ja töövõtteid. Seega näib, et üliõpilastele on praktika puhul oluline mitmekesisus ning seal pakutavate võimaluste rohkus, mis silmaringi võiks laiendada.

Olgugi, et mõnel juhul ei õnnestunud õppuril saada töökogemust soovitus meediaorganisatsioonis või toimetuses, sest näiteks ei saanud nad praktika avalduse peale vastust, oli suurem osa intervjuueeritavaid oma praktikakogemusega rahul. 17-st vastanust 12 oleks seejuures nõus, kui peaksid, praktika sooritama samal töökohal ning ülejäänud tõdesid, et sooviksid võimalusel lisaks

vaid teistsuguseid kogemusi. Intervjueeritavad tõid praktika positiivsete mõjudena välja näiteks suurenenud julguse ja kasvanud erialase teadlikkuse, mis näitab, et praktika omab eriala omandamisel suurt mõju.

Praktika sooritamise järel jäi samale töökohale seitse üliõpilast ning lisaks said kaks tööd praktikaga erinevas toimetuses. Ka on tööd pakkunud kahele tudengile maakonnaleht, kus kumbki ajutiselt tööl käis ning samuti tõid mitmed minu intervjueeritavad välja, et tänu praktikakogemusele on neil suurem kontaktvõrgustik. Kuigi tööst ei ilmne, kuidas praktikakogemus konkreetsemalt karjäärieelistusi mõjutas, võib järeldada, et tõsiasi, et üle poolte minu intervjueeritavatest on jäänud erialasele tööle või leiab endal olevat suurenenud kontaktvõrgustikku, näitab praktika kasulikkust ka pikas perspektiivis. Seega näib, et nagu Leonard ja teised on ka välja toonud (2015), võib praktika pakkuda hea viisi pikaajaliseks tööhõive kindlustamiseks.

Samas, nagu on Austria näitel järeldanud Nölleke ja teised (2020), et just noorajakirjanikud leidsid, et tegelik ajakirjanduslik töö ei vastanud üdini nende ootustele, tõdesid ka minu intervjueeritavad, et ülikoolides pakutav ajakirjandusharidus võiks olla mitmekülgsem ja praktilal tehtuga sidusam.

Tulevastele praktikantidele soovitasid minu intervjueeritavad aga olla julged ning langetada praktikakoha valik vastavalt oma meediatarbimisele ja sellele, kas väljaande stiil ja ideoloogia sobitub nende vaadetega. Ühtlasi jäi kõlama, et kasulik on käia ka vabatahtlikul praktilal, et saada enam kogemusi.

Tööst võib seega järeldada, et kuigi üliõpilased olid oma praktikakogemusega rahul, leiavad nad, et ülikoolis omandatud teadmised ja erialasel tööl praktiseeritu saaksid olla sidusamad. Seega leian, et antud bakalaureusetöö võimaldab edaspidi mõista, mida annaks ülikoolide õppekavas muuta ning võiksid tähele panna nii praktikale suundujad kui ka tööandjad. Et edaspidi võiks aga veelgi enam ajakirjanduse eriala omandavaid üliõpilasi püsida erialasel tööl, leian, et kasuks tuleks ka uurida, millised on ootused praktikantidele tööandjatel.

SUMMARY

The role of internships in studies has been researched abroad in various ways in the past and, as found by Jake Murdoch and Jean-Jacques Paul (2007), they develop the learner's manual skills and expand their general knowledge. Blinder et al. (2015) also found that students who have completed an internship have an advantage in the labour market also because the duration of their search for a job may be shorter compared to an inexperienced candidate. At the same time, as April Chan (Wen, 2010) found, the trainee also benefits the university and the employer, as it allows them to change the school curriculum or bring "new blood" to the company, if necessary.

It is estimated that in Estonia there are nearly a thousand (Kõuts-Klemm et al., 2019) to 1,500 (Pihl et al., 2019) journalists, of whom almost a quarter have a professional education in national publications and only ten percent in county newspapers (Tasur, 2017, cited in Kõuts-Klemm et al. 2019, through). I found that it is important to investigate the reasons why more university graduate journalists do not go to professional work. Thus, through my bachelor's thesis, I wanted to fill the gap and study the internship experiences of journalism students in Estonia and how the completion of their professional internship has influenced their career choices. To achieve this, I conducted 17 semi-structured interviews, of which 7 respondents were students of the bachelor's degree in journalism and communication at the University of Tartu and 5 were students in journalism at the University of Tallinn. I also talked to three alumni from Tartu and two alumni from Tallinn University.

In order to understand the impact of the completed professional internship on the student, I asked the interviewees why they chose this particular job as an internship. The answers revealed that, for example, many students chose to do an internship in a county newspaper because they wanted to make news stories on a variety of topics and not be tied to a specific subject area. In contrast, in larger media houses, students saw an opportunity to try and see different techniques. Thus, it seems that diversity in the internship and the abundance of opportunities offered there are important for students, which could broaden their horizons.

Although in some cases the student was unable to gain work experience in a publication or editorial office which they hoped to do because, for example, they did not receive a response to the internship application, the majority of interviewees were satisfied with their internship experience. Of the 17 respondents, 12 would agree to do an internship in the same job if they would need to, and the rest

stated that they would only like to gain more different experiences if possible. Interviewees pointed out, for example, increased courage and increased professional awareness as positive effects of the internship which shows that the internship has a great influence on the acquisition of the profession.

After completing the internship, seven students remained in the same job and in addition, two also received jobs in a different editorial office. The county newspaper has also offered jobs to two students, who both worked there temporarily, and several of my interviewees also pointed out that they have a larger network of contacts due to their internship experience. Although it is not clear from the thesis how the internship experience more specifically influenced their career preferences, it can be concluded that the fact that more than half of my interviewees have stayed in a professional job or have an increased network of contacts shows its long-term usefulness. Thus, it seems that, as Leonard et al. (2015) have pointed out, internships can provide a good way to secure long-term employment.

At the same time, as Nölleke et al. (2020) concluded in Austria, that young journalists found that actual journalistic work did not fully meet their expectations, also my interviewees acknowledged that journalism education at universities could be more diverse and consistent with practice. For example, it was pointed out that in the practical study of journalism at the University of Tartu, online journalism should be more closely associated with writing, at the University of Tallinn, on the other hand, the share of writing should be increased and audiovisual knowledge should be taught even more before the third year.

However, my interviewees advised prospective trainees to be bold and to choose the traineeship according to their media consumption and whether the style and ideology of the publication fit their views. It was also said that it is useful to go on a voluntary internship to gain more experience.

Thus, it can be concluded from the work that although the students were satisfied with their internship experience, they believe that the knowledge acquired at the university and what was practiced in professional work could be more coherent. Thus, I believe that this bachelor's thesis will make it possible to understand in the future what could be changed in the university curriculum and that both interns and employers could notice it. However, so that in the future even more students acquiring the profession of journalism can remain in their professional work, I think that the expectations of employers for trainees should also be examined.

KASUTATUD KIRJANDUS

Adhikary, N. M. (2011, oktoober 12). Media houses and training institutions. *Interdisciplinary Thoughts*. Kasutatud 1. jaanuar, 2022, <https://kufit.wordpress.com/2011/10/12/media-houses-and-training-institutions/>

Ajakirjandus ja kommunikatsioon. (i.a). Tartu Ülikooli koduleht. Kasutatud 18. mai 2022, <https://ut.ee/et/oppekavad/ajakirjandus-ja-kommunikatsioon>

Ajakirjandus. (i.a). Tallinna Ülikooli koduleht. Kasutatud 18. mai 2022 https://www.tlu.ee/bfm/ajakirjandus?gclid=Cj0KCQjwspKUBhCvARIsAB2IYuuLpYEtRVhNgSY_Yef5ECw0s21FkY3_aYKCLUMSw_C7uLToRpcEg34YaAmOtEALw_wcB#vastuvott

Ajakirjanduse eriala bakalaureuseõppe praktikajuhend. (i.a). Tallinna Ülikooli koduleht. Kasutatud 18. mai 2022, [https://www.tlu.ee/sites/default/files/Instituudid/BFM/%C3%95ppet%C3%B6%C3%B6/Praktika/Juhendid%20\(2021\)/12.02.2021%20TOIMETUSE%20PRAKTIKA_%20AJAKIRJANDUSE%20ERIALA%20BAKALAUREUSE%C3%95PPE%20PRAKTIKAJUHEHD.pdf](https://www.tlu.ee/sites/default/files/Instituudid/BFM/%C3%95ppet%C3%B6%C3%B6/Praktika/Juhendid%20(2021)/12.02.2021%20TOIMETUSE%20PRAKTIKA_%20AJAKIRJANDUSE%20ERIALA%20BAKALAUREUSE%C3%95PPE%20PRAKTIKAJUHEHD.pdf)

Alumäe, T., Tilk, Ottokar; A. (2018). Advanced Rich Transcription System for Estonian Speech. *Baltic HLT*, <http://bark.phon.ioc.ee/webtrans/>

Binder, J. F., Baguley, T., Crook, C. ja Miller, F. (2015). The academic value of internships: Benefits across disciplines and student backgrounds. *Contemporary Educational Psychology*, 41, 73–82. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2014.12.001>

Boshoff, P. A. ja Garman, A. (2016). Capital or critique? When journalism education seeks to influence the field. *Critical Arts*, 30(5), 607–622. <https://doi.org/10.1080/02560046.2016.1262437>

Brunello, G. ja Rocco, L. (2017). The labor market effects of academic and vocational education over the life cycle: Evidence based on a British cohort. *Journal of Human Capital*, 11(1), 106–166. <https://doi.org/10.1086/690234>

Dey, I. (1993). *Qualitative Data Analysis: A User-friendly guide for Social Scientists*. London, New York: Routledge

Eek, E. (2013). *Ülikoolis omandatavate veebiajakirjandustööks vajaminevate pädevuste vastavus tööandjate ootustega*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Greenberg, S. (2007). Theory and practice in journalism education. *Journal of Media Practice*, 8(3), 289–303. https://doi.org/10.1386/jmpr.8.3.289_1

Hallin, D. C., Mellado, C. ja Mancini, P. (2021). The concept of hybridity in journalism studies. *The International Journal of Press/Politics*, 194016122110397. <https://doi.org/10.1177/19401612211039704>

Hanna, M. ja Sanders, K. (2007). Journalism education in Britain. *Journalism Practice*, 1(3), 404–420. <https://doi.org/10.1080/17512780701505093>

Hanusch, F. ja Mellado, C. (2014). Journalism students' professional views in eight countries: The role of motivations, education, and gender. *International Journal of Communication*, 8(1), 1156–1173.

Hanushek, E. A., Schwerdt, G., Woessmann, L. ja Zhang, L. (2016). General Education, vocational education, and labor-market outcomes over the lifecycle. *Journal of Human Resources*, 52(1), 48–87. <https://doi.org/10.3368/jhr.52.1.0415-7074r>

Holyoak, L. (2013). Are all internships beneficial learning experiences? An exploratory study. *Education + Training*, 55(6), 573–583. <https://doi.org/10.1108/et-02-2012-0024>

Jung, J. ja Lee, S. J. (2016). Impact of internship on job performance among university graduates in South Korea. *International Journal of Chinese Education*, 5(2), 250–284. <https://doi.org/10.1163/22125868-12340070>

Kalmus, V., Masso, A. ja Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. Kasutatud 11.11.2021, <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Klein, M. ja Weiss, F. (2011). Is forcing them worth the effort? Benefits of mandatory internships for graduates from diverse family backgrounds at labour market entry. *Studies in Higher Education*, 36(8), 969–987. <https://doi.org/10.1080/03075079.2010.487936>

Krueger, D. ja Kumar, K. B. (2004). Skill-specific rather than general education: A reason for US–Europe growth differences? *Journal of Economic Growth*, 9(2), 167–207. <https://doi.org/10.1023/b:joeg.0000031426.09886.bd>

Kõuts-Klemm, R., Harro-Loit, H., Ibrus, I., Ivask, S., Juurik, M., Jõesaar, A., Järvekülg, M., Kauber, S., Väino, K., Lassur, S., Loit, U. ja Tafel-Viia, K. (2019). *Meediapoliitika olukorra ja arengusuundade uuring*.

Leonard, P., Halford, S. ja Bruce, K. (2015). „The new degree?“ Constructing internships in the third sector. *Sociology*, 50(2), 383–399. <https://doi.org/10.1177/0038038515574456>

Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M. ja Strömpl, J. (2014). *Intervjuu*. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. Kasutatud 10.12.2021, <https://samm.ut.ee/intervjuu>

Luha, K. (2015). *Tartu Ülikooli poolne ajakirjandustudengite toetamine ajakirjanduspraktika ajal*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Madison, E. (2014). Training digital age journalists. *Journalism & Mass Communication Educator*, 69(3), 314–324. <https://doi.org/10.1177/1077695814532926>

Mellado, C. ja Scherman, A. (2017). Influences on Job Expectations Among Chilean Journalism Students. *International Journal of Communication*, 11, 2136–2153.

Murdoch, J. ja Paul, J.-J. (2007). Study content and process, competences upon graduation and employment. *Higher Education Dynamics*, 41–54. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-5926-1_3

Nölleke, D., Maares, P. ja Hanusch, F. (2020). Illusio and disillusionment: Expectations met or disappointed among young journalists. *Journalism*, 146488492095682. <https://doi.org/10.1177/1464884920956820>

Opiniano, J., Christine Estorque, J., Joshua Gutierrez, B. ja Martin Urmenita, J. (2021). The more prepared, the better: Analysing the internship performance of Filipino journalism students. *Journalism Practice*, 1–23. <https://doi.org/10.1080/17512786.2021.1929413>

Pihl, K., Krusell, S., Ungro, A. (2019). Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: kultuur ja loometegevus: audiovisuaalvaldkond, sõna ja keel, turundus ja kommunikatsioon, disain ja kunst, trükitööstus. Uringuaruanne. Tallinn: SA Kutsekoda, tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA. Kasutatud 09.01.2022, https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2017/10/Uringuaruanne_-kultuur-ja-loometegevus_-2.pdf

Reporteritöö praktika (i.a). Ois2.ut.ee. Kasutatud 18. mai 2022, <https://ois2.ut.ee/#/courses/SVUH.00.143/details>

Roosioja, M. (2007). *TÜ ajakirjanduse õppekavade analüüs Euroopa ajakirjandushariduse standarditest lähtuvalt*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Rämmer, A. (2014). *Valimi moodustamine*. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. Kasutatud 10.12.2021, <https://samm.ut.ee/valimid>

Ryan, P. (2001). The school-to-work transition: A cross-national perspective. *Journal of Economic Literature*, 39(1), 34–92. <https://doi.org/10.1257/jel.39.1.34>

Skinner, D., Gasher, M. J. ja Compton, J. (2001). Putting theory to practice. *Journalism*, 2(3), 341–360. <https://doi.org/10.1177/146488490100200304>

Taylor, M. S. (1988). Effects of college internships on individual participants. *Journal of Applied Psychology*, 73(3), 393–401. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.73.3.393>

Vasilendiuc, N., ja Sutu, R. M. (2020). Journalism graduates versus media employers' views on profession and skills. findings from a nine-year longitudinal study. *Journalism Practice*, 15(5), 704–721. <https://doi.org/10.1080/17512786.2020.1753562>

Wen, K. P. (2010). *Determinants of internship effectiveness for university students in Hong Kong*. Bakalaureusetöö. Hongkongi Baptistlik Ülikool, ärijuhtimise õppekava.

Wolter, S. C. ja Ryan, P. (2011). Apprenticeship. E. Hanushek., S. Machin., L. Woessman (toim), *Handbook of Economics of Education 3* (521-576). Amsterdam: Elsevier.

LISAD

Lisa 1. Intervjuukava

1) Sissejuhatavad küsimused

1. Kui on vilistlane: Su ülikooliajast on juba mõned aastad möödas, aga kui Sa sellele ajale tagasi mõtled, siis mis on Su eredamad mälestused, mis Sulle ülikoolist meenuvad?
Kui veel õpib: Sul on praegu käsil kolmas õppeaasta ajakirjanduse ja kommunikatsiooni erialal, aga mis on Su eredamad mälestused, mis Sulle senini ülikooliteest meenuvad?
2. Meenuta aga, miks otsustasid Sa just ajakirjanduse ja kommunikatsiooni erialale kandideerida?
3. Oli Sul toona ka mõni kindel eesmärk, mida õpingute jooksul saavutada soovid, kas näiteks unistuste amet või mõni uus oskus?
4. Mil määral sa õpinguid alustades ajakirjandusega juba kokku olid puutunud, kui üldse?

2) Praktika eelistused ja sooritamine

5. Ühel hetkel tuli õpingute jooksul valida ka peaeriala. Millal Sa selle otsuse tegid, et soovid keskenduda ajakirjandusele, mitte kommunikatsioonile? Miks?
6. Nii tuli Sul sooritada ka ajakirjanduspraktika. Oli Sul selle sooritamiseks üks või mitu varianti tööandjate näol?
7. Mille põhjal Sa oma leppuks praktikapakkuja valisid?
8. Kui kaua Su ajakirjanduspraktika kestis? Kas see oli tagantjärele mõeldes piisav aeg?

3) Praktika mõju karjäärile

9. Selle aja jooksul, mis Sulle selle praktika puhul enim meeldis?
10. Seevastu, kas oli ka midagi, mis Sulle praktika puhul nii väga ei meeldinud või midagi, millest jäi puudu? Mis täpsemalt?
11. Seda kõike arvestades, oletame, et saaksid oma ajakirjanduspraktika uuesti sooritada, kas valiksid selleks sama või mõne teise toimetuse? Miks?
12. Nüüd, kus praktika on sooritatud, siis kirjelda palun, millist erialast rolli see Sinu jaoks omanud on?
13. Kas leiad enda jaoks praktilist olevat ka mingisugust mõju tööturul? Millist?

14. Kui sa mõtled nüüd praktikale kui õppetöö osale, siis kuivõrd lihtne ning sujuv oli Sinu jaoks üleminek koolist praktikale?

4) Intervjueeritava soovitusel

15. Kas see üleminek saaks olla kuidagi sujuvam? Kuidas?

16. Mida soovitad Sa aga ajakirjandustudengile, kes on suundumas praktikale, et tema sealne kogemus oleks võimalikult meeldiv ja kasulik? Millist eeltööd tasuks tal enne praktika alustamist näiteks teha?

17. Ehk on Sul ka mõni soovitus, mille põhjal tudeng omaile praktika sooritamiseks toimetuse võiks valida?

Lisa 2. Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Henn Uuetoa,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Praktikakogemus noorajakirjanike karjäärisuundumuste mõjutajana TÜ ja TLÜ ajakirjandustudengite näitel“,

mille juhendaja on Ragne Kõuts-Klemm

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Henn Uuetoa

23.05.2022